

KARSZT-ÉS BARLANGKUTATÁSI
TÁJÉKOZTATÓ

BUDAPEST

1966

*Magyar Karszt és Barlangkutató Társulat
Budapest VI. Gorkij fasor 46-48*

KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI

T Á J É K O Z T A T Ó

Kiadja a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

Szerkesztő:
DR. DÉNES GYÖRGY és HAZSLINSZKY TAMÁS

Felelős kiadó:
DR. HEGEDŰS GYULA

Társulatunk alapító elnökét

DR. DUDICH ENDRE

tanszékvezető egyetemi tanárt a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagjává
választotta. 1965. december 1-én tartotta akadémiai székfoglaló előadását "A Duna
állatvilága és problémái" címmel.

Ebből az alkalomból tisztelettel és szeretettel köszönti a kiváló tudóst, a
magyar barlangkutatók neoztorát, Társulatunk vezetősége és egész tagsága.

NEMZETKÖZI SZPELEOLÓGIAI UNIÓ

1. sz. körlevél

1965. szeptember 16-án, a Ljubljanában /Jugoszlávia/ megrendezett IV. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszus rendkívüli közgyűlésén a résztvevő 26 ország küldöttségének vezetői 24 szavazattal 2 tartózkodás mellett elhatározták egy "Nemzetközi Szpeleológiai Unió" létrehozását.

A delegációk vezetői a Nemzetközi Kongresszusok Alapszabály Bizottságának javaslata alapján elfogadták az Unió alapszabályát és a kongresszusok új alapszabályát, melyeknek szövegét a jelen körlevél melléklete tartalmazza.

Mint hogy egyes küldöttségek vezetői úgy vélték, hogy nincs kellő felhatalmazásuk országuk barlangkutatóinak összességét képviselni, így tartózkodtak a szavazástól, ezért az a döntés született, hogy a küldöttségek vezetői ezúttal csak ideiglenes vezetőséget választanak. A végleges vezetőség megalakítására az 1969-ben Stuttgartban /NSZK/ tartandó V. Nemzetközi Kongresszuson kerül majd sor. Közben minden ország hivatalosan kijelöli a képviseleti és szavazati joggal felruházott rendes és póttagját az Unió stuttgarti közgyűlésére.

Az ideiglenes vezetőség tagjaiul az alábbiakat választották meg:

Elnök: Bernard GÈZE professzor, a párizsi Agráregyetem /Nemzeti Agronómiai Intézet/tanára
/Franciaország/
Alelnökök: Gordon T. WARWICK professzor, a Birminghami Egyetem tanára /Nagy-Britannia/
Stjepan MIKULEC professzor, a Szarajevói Egyetem Műszaki Karának tanára /Jugoszlávia/
Főtitkár: Albert R. ANAVY professzor, a beyrouthi Nemzetközi Kollégium tanára /Libanon/

Ezen ideiglenes vezetőség a végleges vezetőség megválasztásáig az Unió minden ügyét intézi.

Az Unió ideiglenes tagjai /az egyes országok barlangkutató szervezetel/lehetőségeikhez képest gondoskodjanak róla, hogy az Unió körlevelei akár fordításban, akár az eredeti nyelven, lehetőleg az illető országban megjelenő barlangtani folyóiratokban közzétételre kerüljenek /az alapszabály 4. g/ pontja értelmében/.

A NEMZETKÖZI SZPELEOLÓGIAI UNIÓ ALAPSZABÁLYA

Elfogadta a IV. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszus közgyűlése a jugoszláviai Ljubljanában

1. §. Cél

A Nemzetközi Szpeleológiai Unió /UIS/ célja a kapcsolatok fejlesztése valamennyi ország barlangkutatói között és tevékenységük összehangolása nemzetközi terv alapján.

2. §. Az Unió tagjai

- a/ A Nemzetközi Szpeleológiai Unió a benne tömörült országok barlangkutatóinak képviseletével megbízott személyek szervezete.
- b/ Minden tagország barlangkutatói a számukra legmegfelelőbb módon két képviselőt választanak, akik közül az egyik az Uniónak rendes-, a másik pedig póttagja.
- c/ A tagok megbízatása két közgyűlés közötti időszakra terjed ki. A tagországok delegáltjaik megbízatását annak lejártakor megújíthatják, vagy új személyeket választhatnak rendes-, illetve póttagnak. Ezt írásban kell közölni az Unió vezetőségével a közgyűlés megnyitása előtt.

3. §. Az Unió vezetősége /irodája/

- a/ Minden közgyűlésen a rendes tagok /vagy távollétükben pótagaik/ titkos szavazással vezetőséget /irodát/ választanak, melynek tagjai: elnök, két alelnök és főtitkár, aki egyuttal a pénztárosi teendőket is ellátja. A főtitkár kap felhatalmazást az Unióhoz befolyó pénzek átvételére és kezelésére.
- b/ A vezetőség tagjait a tagországok által az Unióba delegált rendes- vagy pótagok közül kell megválasztani, kivéve a főtitkárt, aki - szükség esetén - nem feltétlenül a küldöttek közül választandó. A vezetőség minden tagja más-más ország képviselője kell, hogy legyen.
- c/ A vezetőség tagjainak megválasztása az első fordulón a jelenlévő tagok abszolút szavazattöbbségével, míg a második fordulón a szavazatok relatív többségével történik. A második fordulón szavazategyenlőség esetén az idősebb jelölt tekintendő megválasztottnak.
- d/ Az elnök és az alelnökök nem választhatók meg kétszer egymásután ugyanarra a tisztségre. A főtitkár korlátozás nélkül újraválasztható.
- e/ Az elnöki tisztség megüresedése esetén teendőit a rangidős alelnök látja el a legközelebbi közgyűlésig. A főtitkári tisztség megüresedése esetén teendőit a vezetőség által választott ideiglenes főtitkár látja el.

4. §. Közgyűlés - Az Unió működése

- a/ Az Unió közgyűlése minden Nemzetközi Szepeleológiai Kongresszus alkalmával ül össze és meghallgatja az elnök és főtitkár jelentését az ügyvitelről. A tanácskozás okon minden ország egy szavazattal rendelkezik.
- b/ Az Unió közgyűlésén a jelenlévő rendes /vagy pót- / tagok relatív többséggel választják ki a jelöltek közül azt az országot, amely megbízást kap a következő kongresszus megszervezésére. Jelölés hiányában, vagy a választott ország visszalépése esetén az Unió vezetősége új jelölést kezdeményez és levelezés útján konzultál valamennyi tagjával; a választás ez esetben a vezetőség által kitűzött határidőn belül beérkezett szavazatok relatív többségével történik.
- c/ Az Unió ugyanilyen módon tanulmányoz - vagy közgyűlésen, vagy levelezés útján konzultálva - minden indítványt, amely kongresszusok közti nemzetközi konferenciát javasol a szepeleológia valamely tárgykörében, melyet a szervezésre vállalkozó országban alaposan kimunkáltak, vagy abban az országban különösen tanulmányozható. Ezek az értekezletek semmi esetre sem helyettesíthetik a nemzetközi kongresszust, amely kizárólagosan jogosult a barlangkutatókat érintő kérdések összességének tárgyalására.
- d/ A vezetőség kérésére, vagy a tagok legalább 10 %-ának a vezetőséghez intézett kívánságára az Unió rendkívüli közgyűlésre ülhet össze, vagy levelezés útján szerzi be a szavazatokat a nemzetközi barlangkutatók szempontjából fontos kérdések legmegfelelőbb rendezése érdekében. A többség által hozott határozatok megfellebbezhetetlenek.
- e/ Az Unió határoz az egyes problémák tanulmányozásával megbízott állandó vagy ideiglenes bizottságok alakításáról. Ezeknek tagja lehet minden résztvenni kívánó barlangkutató. A bizottságok a kongresszuson vagy valamely nemzetközi értekezleten történő megalakulásuk alkalmával elnököt választanak, aki az Unió előtt felelős a bizottság tevékenységéért.

A bizottságok kötelesek működésükről az Unió vezetőségét folyamatosan tájékoztatni. Ha tevékenységük nem kielégítő, vagy tárgyatlaná válik, az Unió megteheti a szükséges intézkedéseket a bizottságok működésének kiterjesztésére vagy felfüggesztésére.
- f/ A főtitkár a titkárság működési költségeinek fedezésére a kongresszusok és nemzetközi összejövetelek részvételi díjaiból az Unió által megszabott százalékot kap. Minden kongresszuson elszámolni tartozik a megelőző időszak kiadásairól. A közgyűlés két számvizsgálót választ - kötelezően más-más országból, melyek nem lehetnek azonosak a főtitkár országával - ezek ellenőrzik a pénzügyi gazdálkodást.
- g/ Az Unió vezetősége a nemzetközi barlangkutatókra vonatkozó általános érdeki körleveleket küldhet a tagoknak. A tagok lehetőségeikhez képest gondoskodnak róla, hogy köztegyék ezeket, fordításban vagy az eredeti nyelven, or-

száguk barlangkutatói folyóirataiban. Az Unió tagjai viszont folyamatosan tájékoztatják a főtitkárt mindarról, ami a nemzetközi barlangkutatót érdekelheti.

- h/ Az Unió hivatalos nyelvei a nemzetközi kongresszusokéval egyezők: francia, angol, német, spanyol, olasz és orosz. A vezetőség és a tagok közötti levelezés - amennyiben lehetséges - francia vagy angol nyelven bonyolódik.

5. §. Az alapszabály módosítása és vitás esetek

- a/ Az Unió alapszabályának módosítására vonatkozó minden javaslatot írásban kell beküldeni a vezetőséghez, legalább négy hónappal a következő nemzetközi kongresszus alkalmával összeülő közgyűlés előtt. Ezeket az indítványokat a kongresszusokra vonatkozókkal együtt az Alapszabály Bizottság tanulmányozza és döntésre a közgyűlés elé terjeszti.
- b/ A jelen alapszabály értelmezésére vonatkozó vitás esetben a francia nyelvű szöveg mértékadó.

A NEMZETKÖZI SZPELEOLÓGIAI KONGRESSZUSOK ALAPSZABÁLYA

Elfogadta az I. Nemzetközi Szepeológiai Kongresszus 1953-ban Párizsban és módosította a IV. Nemzetközi Szepeológiai Kongresszus 1965-ben Ljubljánban

1. §. Cél

A Nemzetközi Szepeológiai Kongresszusok célja a szorosabb értelemben vett barlangkutatót, valamint a hozzá kapcsolódó tudományokat és alkalmazásukat érintő valamennyi tudományos, műszaki, gazdasági és jogi kérdés közös tanulmányozása és megvitatása.

2. §. Ülészakok

A Nemzetközi Szepeológiai Kongresszusok elvileg négy évenként ülnek össze a Nemzetközi Szepeológiai Unió védnöksége alatt.

3. §. Szervező Bizottság

Az Egyes kongresszusok szervezését bizottság intézi, melyet a kongresszust rendező ország választ meg.

A Szervező Bizottság az Unió vezetőségével együttműködve kidolgozza az általa szervezendő kongresszus ügyrendjét. Ezt ismertetnie kell a kongresszuson résztvenni kívánó tagokkal, még végleges jelentkezésük előtt.

4. §. A kongresszus tagjai

A kongresszus tagjai három kategóriára oszlanak:

A résztvevő tagok azon személyek, akiknek joguk van résztvenni a kongresszus minden rendezvényén, közleményeket küldhetnek be és megilletik őket a kongresszus kiadványai.

A levelező tagok azon személyek, akik ténylegesen nem jelennek meg a kongresszuson, de joguk van írott közleményeket beküldeni és megilletik őket a kongresszus kiadványai.

A résztvevő tagokat kísérő személyeknek joguk van résztvenni a kongresszus minden rendezvényén, de nem terjeszthetnek elő közleményeket és nem kapják meg a kiadványokat.

5. §. Munkabizottságok

Az Unió által létrehozott munkabizottságoknak minden kongresszus alkalmával össze kell ülniük.

6. §. Közgyűlés

Minden tudományos, műszaki, turisztikai vagy sport vonatkozású kérdés megtárgyalásánál a kongresszus valamennyi szabályosan bejegyzett és jelenlévő résztvevő tagjának szavazati joga van.

Szervezeti kérdésekben a kongresszus aláveti magát az Unió határozatainak; az Unió közgyűlését a kongresszus ülés-szaka folyamán tartja.

7. §. Hivatalos nyelvek

Hivatalos nyelvek: a francia, angol, német, spanyol, olasz és orosz. A közleményeknek minden esetben francia vagy angol nyelvű kivonatot kell tartalmazniok.

8. §. Kiadványok

A kongresszus beszámoló jelentését, berekesztése után a lehető legrövidebb időn belül közzé kell tenni. Ez tartalmazza a kongresszuson előterjesztett közleményeket, az ezek felett elhangzott vitákat, végül általános jelentést a kongresszus működéséről.

Egy közlemény beküldése, vagy akár előadás a kongresszuson nem vonja automatikusan maga után annak a kongresszus kiadványaiban való közzétételét. A Szervező Bizottság kizárólagos joga annak elbírálása, hogy mely közlemények alkalmasak a közzétételre.

9. §. Alapszabály módosítása

Az alapszabály módosítására irányuló minden javaslatot írásban kell benyújtani a soronkövetkező kongresszus elnökségéhez, legalább három hónappal a kongresszus megnyitása előtt.

A kongresszus elnöksége ilyenkor a megnyitás alkalmával Alapszabály Bizottság alakítására tesz javaslatot, amely megvizsgálja az indítványozott módosításokat. Ezek felett az Uniónak a kongresszus berekesztése előtt megtartott közgyűlése szavaz. Az Unió által elfogadott módosítások a következő kongresszuson lépnek életbe.

10. §. A jelen alapszabály értelmezésére vonatkozó vitás esetben a francia nyelvű szöveg mértékadó.

CZÁRÁN GYULA *a Bihar karsztjának feltárója* (1847-1906)

Most mult 60 éve, hogy Czárán Gyula meghalt.

Csodálatos ember volt, sőt sokak, akik közelebbről nem ismerték, s nem tudhattak mélyebben betekinteni minden szépert rajongó lelkébe, egyenesen érthetetlennek tartották. Hétköznapilag hogy is lehetne megérteni egy gazdag földbirtokost, aki helyett, hogy kényelmes otthonában élvezné az élet szokott örömeit, kora tavasztól a tél beköszöntéséig a havasok vadonjait járja, szinte aszkéta módjára élve. Mintha valami titokzatos belső erő üzte volna a békeeszes Szép keresésére, hogy hagyja el a köznapi élet túlekedését és sok hiábavalóságát, ezektől a természethez meneküljön, mely nem hizeleg, nem csal és nem hazudik soha.

De Czárán nemcsak a maga kedvteléséért járta a hegyek virágos, vagy vad sziklás, félelmetes világát. Azt akarta, hogy más is részese legyen annak a sok szépségnek, miket a természet nyújt. Ezért már akkor, mikor erre még erkölcsi támogatása sem volt, a Bihar karsztjának sok szépségére nemcsak felhívta a figyelmet, hanem áldozatos munkájával azokat hozzáférhetővé is tette.

Már nagy ilyen alkotó mult volt mögötte, amikor a közben /1891/ megalakult Erdélyi Kárpát Egyesület /EKE/ munkájába bekapcsolódott. Ekkor kezdődött aztán az a bámulatos odaadással végzett munkássága, melynek elismeréséül 1900-ban az EKE tiszteleti tagjának választotta.

Czárán Gyula az Arad megyei Seprősen született 1847-ben. A pozsonyi gimnáziumban tett érettségét jeles eredménnyel. Budapesten és Bécsben jogot végzett. Hivatalt nem vállalt. Atyja birtokát kellett volna kezelnie, de mint a joghoz, ehhez sem volt kedve. Kedve inkább a technika felé vonzotta. Gyakran járt Pethő Gyula főgeológussal, ennek geológiai felvételein a Kodru Momában. Lehet, hogy ez ébresztette fel benne a természet iránti szeretetet, s komolyabb érdeklődését a geológia iránt. Hogy ebben még alaposabb ismerete legyen, a selmebányai bányászati főiskolába rendkívüli hallgatónak nemcsak beiratkozott, hanem szorgalmasan tanult is - természetesen nem a diplomáért.

Nőtlen maradt. Atyjának halála után /1890/ örökölt seprősi birtokát bérbeadta, ő maga az Arad megyei Menyházára /Moncasa/ költözött. Az itt bérelt villájában azonban csak a telet töltötte, az év többi részét imádott hegyei között. Amikor ugyanis tavasszal a hó a Bihar-hegység lábánál eltűnt, kis expedíciójával már indult, s követte felfelé a hőmentes régiókat. Késő ősszel megfordítva, a hó szoritotta a magas helyekről fokozatosan lefelé.

Fő kutató- és munkaterülete a Bihar-hegység karsztvidéke volt, melynek elrejtett természeti szépségei Czáránig vagy ismeretlenek voltak, vagy annyira megközelíthetetlenek, hogy azokat Czárán előtt teljességgel járhatatlannak tartották. Az ottani havasi pásztorok pedig egyenesen kerülték ezt a vadul összerázott sziklavilágot, melyet babonás képzeletük a rossz szellemeknek légiójával is benépesített.

Szinte küldetészerűen jelent meg itt Czárán, aki a gyönyörű karsztvidék feltárásában semmi fáradságot és anyagi áldozatot nem ismert. Bámulatos munkássága ebből a senki nem járta tájból turista paradicsomot varázolt.

Módszere az volt, hogy az arra érdemes területet először keresztül-kasul bejárta, s amikor azt így már teljesen megismerte, elkészítette a vezetendő turistaut aprólékos tervét, ennek megvalósításához csak azután fogott. Az ő utjai mindig körutak voltak, melyeken ha valaki végigment, az illető terület minden nevezetességét megismerhette. Még arra is ügyelt, hogy a körutak mentén a látóvalók fokozatosan egyre meglepőbbek legyenek.

Némely terepen azonban a félelmetesen vad karsztos sziklavilág, az esésekkel tele tomboló patak szinte lehetetlenné tette turistautak létesítését. Czárán azonban hihetetlen kitartással és bámulatos technikai leleményességgel legyőzte az akadályokat. Sziklákat robbantott, hidakat, karfákat, lépcsőket, stb. készített. Egyik-másik ilyen alkotása valóságos mestermű, mint a többek között pl. a "Jákó b. lajtorjája", egy meredek sziklahasadékba épített 70 m magasba 345 lépcsőfokkal felvezető szilárd létrarendszer.

Czárán a nagyobb munkálatoknál 10-15 munkást foglalkoztatott, akik között ács, bányász és kovács is volt. Ezeknek munkadíját a használt anyagok árával szinte kivétel nélkül a magából fedezte.

Az EKE Czáránt felkérte, hogy a Meleg-Szamos karsztos forrásvidékét tárja fel, tegye a turistáknak járhatóvá, s erre a célra 400 forintot szavazott meg. Az EKE az elkészült munkálatok átvételére bizottságot küldött ki, amely a következő jelentést tette:

"Czárán Gyula a szép vidék feltárását oly módon vitte keresztül, hogy az egyesület által megszavazott 400 forintot felül a sajátjából ezeket költötte, amiként erről műszaki bizottságunk személyesen is meggyőződött."

Czárán alkotásait hosszú volna mind felsorolni. Az említett Meleg-Szamos forrásvidéki karszt-területen /Szamosbázár/ kívül ő tette járhatóvá a Galbina-patak járhatatlannak tartott mészkő szurdokát, feltárta a Csodavár barlangjait és környékét. A Meziádi-barlangnak több mint 2 km hosszú, addig ismeretlen belső utvesztő hálózatát ő tárta fel. A Révi-barlangban és környékén is nagy munkát végzett. A Tordai- és Turi-hasadékban is ott van önzetlen munkájának nyoma. 33 turista körutjával sok természeti szépséget emelt ki az ismeretlenségből. Kalauzában a körutak legnagyobb részénél a turustát szinte tulzott aprólékosággal lépésről-lépésre vezeti.

Sem előtte, sem utána ekkora turista kulturmunkát soha senki se végzett, még csak közelít sem. Igazán turistaapostol volt, ahogy már élete utolsó éveiben is neveztek.

Czárán széles látókörű, magas műveltségű férfi volt. A latin és görög klasszikusokat eredetiben olvasta. Anyanyelvén kívül románul, németül, franciául, angolul, olaszul beszélt. Szerette a zenét: zongorán, hegedűn, cimbalmon kitűnően játszott. Bolyongásai közben értékes természetrajzi és néprajzi megfigyeléseket is tett.

Magas, erőteljes termete, napbarnította arca, torzonborz szakállja és haja, erős vonásai első tekintetre nem hatottak megnyerően. Elrejtették a minden szépért rajongó lelket, s az arany szívet. Szerénysége, igénytelen életmódja, de másokkal szemben bőkezűsége, udvarias előzékenysége még a havasi pásztorok között is ismeretes volt. Menyházai otthonában minden karácsonykor gazdag ajándékokkal kedveskedett a szegényeknek - válogatás nélkül, mert ember és ember között nem tett különbséget, csak erkölcsileg.

Czárának ellenségei nem lehettek, legfeljebb irigyei. Csak ezek köréből tehették - néha élesen is - ellene azokat a kifogásokat, hogy szeretett egyes szikla- vagy cseppkőalakulatoknak, vizeséseknek, s más feltűnőbb természeti lát-nivalóknak bibliai, mitológiai vagy történeti vonatkozásu neveket adni. Dehát az ilyen nevetséges kicsinyességekkel rendszerint azok szoktak előhozakodni, akik semmi olyan munkát nem végeztek, amit egyáltalán bírálni lehetne.

Korának legjobbjai Czárán áldozatos munkásságát magasra értékelték, nagyra becsülték. Amit alkotott, ma-radandónak bizonyult.

Hat évtizeddel halála után a legnagyobb tisztelettel és megbecsüléssel emlékezünk erre a csodálatos, önzet-len emberre, a Bihar szerelmesére, aki egy élet munkájával feltárta és százezrek számára hozzáférhetővé tette a világ egyik legnagyobb karsztvidékét.

Dr. Balogh Ernő

DR. TULOGDI JÁNOS 75 ÉVES

Dr. Tulogdi János ny. egyetemi tanár a Magyarhoni Földtani Társulat Barlangkutató Szakosztályának egyko-ri rendes tagja 1966. okt. 12-én töltötte be 75. életévét.

Dr. Tulogdi János Erdélyben, Tordán született 1891-ben. Főiskolai tanulmányait a Kolozsvári Tudományegye-temen végezte, ahol a Szádeczky - Kardoss Gyula professzor vezette Földtani Intézetben gyakornokoskodott, majd Budapesten Papp Károly professzornál doktorált 1925-ben földtan, ásvány-kőzettan és földrajz szaktárgyakból.

Négy eszendős világháborus szolgálat után a kolozsvári Református Kollégium természetrajz tanára lett. Mint középiskolai tanár 20 éven át, nehéz időkben, töretlen helytállással, egész lélekkel oltotta a fiatal nemzedékbe a természet és tudományai iránti szeretetet és vált az erdélyi geológus - geográfus generációk egyik tanítómesterévé. Ezenkívül, mint az Er-délyi Múzeum Egyesület Természettudományi Szakosztályának titkára és az Erdélyi Kárpát Egyesület alelnöke sokat tett a geológia és geográfia népszerűsítése érdekében. Mint Torda szülőtte, az erdélyi barlangok sorában előszeretettel foglalkozott a Tordai-hasadékkal és annak barlangjaival. Neki köszönhetjük több régi érdekes barlangi felirat megfejtését és Téglási Ercsei Ferenc mult századeleji barlangi ténykedésének megismerését is.

1943-ban a Kolozsvári Tudományegyetem magántanára, majd 1954-ben ugyanott a Bolyai Tudományegyetem Földrajzi tanszékének vezető tanára egészen 1959-ben történt nyugdíjba vonulásáig.

Köszöntjük Dr. Tulogdi Jánost, az erdélyi föld lelkes kutatóját, az erdélyi barlangok egyik legjobb ismerőjét és kívánunk neki jó egészséget, további békés munkálkodást.

Csiky Gábor

KUTATÓCSOPORTJAINK MUNKÁJÁRÓL

JELENTÉS A BALATONFÜREDI LÓCZY LAJOS BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1964. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

A balatonfüredi Lóczy Lajos Barlangkutató Csoport 1964. január 30-án alakult meg. Taglétszáma 31 fő, ebből 14 felnőtt és 17 ifjúsági tag. Az alakuló gyűlés a balatonfüredi Pártház helyiségében volt. Résztvett a Megyei Idegenforgalmi Hi-vatal részéről Kővágó Antal elvtárs, aki a gyűlést megnyitotta. A csoport az Idegenforgalmi Hivatal patronálásával működik. A megjelentek között volt Kéri Gábor asztalosmester, akinek nevéhez fűződik a Lóczy-barlang felfedezése. Kéri a gyűlés tisz-teletheli taggá választotta.

A Dunántuli Napló 1964. február 29-i száma foglalkozik a barlangkutató csoport megalakulásával. Ismerteti a csoport célkitűzéseit és kiemeli munkájának fontosságát.

Kutató tevékenységünket a Balatonfelvidéken Lovas, Csopak, Balatonfüred, Dörgicse és Tihany területére terjesztettük ki.

Az 1964-es kutatási évre előirányzott munkáink hét témakör köré csoportosíthatók. A kitűzött feladatok teljesítésének mértékéről az alábbiakban számolhatunk be.

1. Szakmai oktatás

A csoport tagjai részére folyamatos szakmai oktatásokat rendeztünk. Az oktatást Bubits István geológus mérnök tartotta az alábbi témákról: földtörténeti áttekintés; a Balatonfelvidék földtani felépítésének rövid vázlata; a barlangok keletkezésének földtani feltételei; a barlangok felosztása keletkezésük szerint; a karszt kialakulása és morfológiája; a karsztbarlangok keletkezése. Az előadásokat vetített diafilmekkel szemléltettük. A szakmai oktatást "Az ásványok keletkezése a barlangokban" c. előadás zárta be.

2. Terepbejárás, adatgyűjtés

1964. február 16-án szakmai terepturát tartottunk, melynek célja a karsztos jelenségek bemutatása volt. Az egésznapos kirándulás programjában a Sárkányvölgyi-hasadékbarlang megtekintése, a nagymezői karszt bejárása, a Lóczy-barlang környékének megtekintése szerepelt. Az utóbbi barlanggal szemben találtunk egy kisebb üreget, mely jelenleg limonitos sárga agyaggal volt kitöltve. Valószínű, hogy egykori hévizes tevékenység nyomait őrzi.

1964. február 23-án egésznapos szakmai terepturát tartottunk. A tura célja a Noszlopi-forrás körül található hasadékbarlang megtekintése volt. A hasadékbarlang középsőtriász kagylós mészkőben alakult ki. Ez alkalommal egy méteres szakaszt kibontottunk a hasadék alatt lévő nyílásból.

A csoport 1964. április 6-án egésznapos kiránduláson vett részt. Ez alkalommal a tapolcai Tavasbarlangot tekintettük meg. A barlangban éppen a Hortolányi-csoport tartózkodott. Vizmélységméréseket végeztek és behatolást kíséreltek meg az alsó barlangrendszerbe. A két csoport meleg baráti segítséget nyújtott egymásnak a munkában. A barlang "kuszójáratát" átvizsgáltuk, de abból továbbjutni nem lehetett, mivel a végén törmelékkel volt kitöltve. A vizmérések alkalmával vízhőmérsékletet mértünk, s a legbelső ágban, a szifonnál 16-17 °C-ot észleltünk. A külső részen ugyanakkor 15 °C volt a víz hőmérséklete. Az a vélemény alakult ki, hogy a karsztvíz a hévizzel ezen a tájon keveredhet az alsó barlangrendszerben.

Utána elmentünk a Kincses-barlanghoz, ahol három órát töltöttünk a föld alatt. A barlang két ága kb. 20-25 m, további kutatása reményteljes. A baloldali ág vége kb. 8-10 m-es függőleges járattal folytatódik.

1964. április 10-én a csopaki Csákányhegyi-barlangot kerestük fel. Kitisztítottuk, felmértük és elkészítettük a terepnaplót. Jelentéktelen, kis rétegrés-barlang, melynek további kutatása nem szükséges.

1964. október 27-én Tihanyban egy gejzires üreget találtunk, mely 4/1 szám alatt van nyilvántartva. A bejáratról kb. 5-6 m-re törmelék zárja el a továbbvezető utat. Kutatása veszélyes, mert a mennyezetről állandóan kisebb-nagyobb kőzetdarabok esnek le. Hasonló üreg lehet, mint a tihanyi templom előtti.

A csoport tagjai 1964. november 2-án terepbejáráson vettek részt, Balatonfüred határában. A tura célja a Meleghegyen lévő állítólagos barlang felderítése volt. A Kéki-völgy Ny-i oldalán, a fenyves szélén messziről feltűnik egy sziklacsoport. Itt található a barlang két bejárat. Jelenleg csak kuszva járható, mert sok kőzettörmelékkel és földdel van kitöltve. A baloldali járat kb. 3 méter hosszú és jelenleg 50-60 cm magas, szélessége 1 méter. A jobboldali járat 1 méter széles, 40 cm magas és 3 m hosszú. A barlang felső triász meszes, szürke földolomtiban keletkezett. Nem hasadékbarlang, jelenlegi megfigyelések szerint egykori karsztforrás nyílása lehetett.

1964. november 16-án a lovasi Malom-völgyet jártuk be. A völgy forrásvidékén, a Ny-i oldalon meredek, kb. 20-30 m magas földolomtsziklák találhatók. Barlangkeresés céljából az egész területet átvizsgáltuk, de csak jelentéktelen egykori forráskürtöket fedeztünk fel. Legjelentősebb, az általunk Malomvölgyi-barlangnak elnevezett, 2-3 m hosszú, 1 m széles és 60 cm magas forráskürtő, lejtése 35-40 °-os. Bontásra érdemesnek látszik. A barlang a völgy talpa felett kb. 30-40 m-re van.

3. Mérési és térképezési munkák

A Balatonfüred határában található Noszlopi-hasadékbarlangot felmértük és a terepnaplót felkültűtük a MKBT-nek. A hasadékbarlang középsőtriász anizuszi emeletbe tehető kagylós mészkőben alakult ki.

70 cm széles, a bejáratnál 2 m magas, hátrafelé keskenyedő, 5 m hosszú.

A Tapolca melletti Billege-pusztai karszforrásokról jelentést küldtünk. A források nagyon bővizűek, kb. 200 l/mp vízhozamuak. Szarmata mészkőből fakadnak.

Csopakon, a Nosztori-völgyben, a Csákányhegy peremén rétegrés barlang található. Alsótriász, felsőcampili lemezes mészkőben keletkezett. Egy bejárata van, hossza 4,6 m, 1,1 m magas és 2 m széles. Folytatása nincs, mivel nem karsztos barlang, kialakulásában az inszoláció játszott szerepet. A kiállított terepnaplót az MKBT-nek megküldtük.

4. Bekapcsolódás a barlangkataszteri munkába

Munkánk főleg a bevezetőben említett területre összpontosult. A csoport által talált karsztos és nemkarsztos barlangokat felmértük, lefényképeztük és a jelentést az MKBT-nek megküldtük. Csonka Ágnes tagtársnő külön megbízatás alapján jelenleg is irodalmi kutatásokat végez a megyei és a községi könyvtárban.

5. Kapcsolatok megteremtése más csoportokkal

A csoport hivatalos megalakulása előtti évben, 1963-ban kapcsolatot teremtettünk a székesfehérvári Alba Regia barlangkutató csoporttal. Távlati tervekben célunk az volt, hogy segítséget nyújtsunk a Tési-víznyelők kutatásához. A terület geológiai felépítéséről egy kisebb cikket állítottunk össze, melyet elküldtünk az Alba Regia csoportnak. Sajnos a tervezett vízfestési munkálatok elmaradtak, mert a két csoport működési területe egymástól távol esik és nehezen hangolható össze a munka.

A veszprémi barlangkutató csoporttal terveztünk táborozást a Macskalyuknál, sajnos adminisztratív nehézségek miatt ezt a táborozást nem sikerült létrehozni. Csoportunk részéről ketten meglátogattuk a Macskalyukat és tapasztalatokat szereztünk a víznyelők bontásához. A veszprémi barlangkutató csoport fáradtságos és nehéz munkát folytat évek óta ennél a víznyelőnél és reméljük, hogy bámulatos kitartásuk rövidesen eredményhez fog vezetni. Példaképpül állítható a többi csoportok elé, hogy hasonló helyzetekben a kutatás reményét nem szabad feladni.

6. Feltáró kutatások

Ez évben csak kisebb feltáró kutatásokat végeztünk. Többek között a Noszlopi-hasadékbarlangot, a lovasi Boszorkány-barlangot megkutattuk. A Lóczy Lajos-barlangban felfedezett folyosószakaszt bontottuk ki. A Nagy-Teremből levezető Hosszu-folyosó aljától számítva 2 m-re, K-i irányba kb. 2 m hosszú, 60 cm magas és 1 m széles limonitos agyaggal kitöltött folyosó vezet. Tekintve, hogy a kitöltés anyaga kemény, így annak tovább bontásától elálltunk. Jelzett munkahelytől kb. 20 m-re szintén K-i irányba haladó folyosó feltárását kezdtük el. A feltárt rész 2 m hosszú, 1 m széles, magassága jelenleg nem volt megállapítható, mivel a kitöltő kőzettörmelékes, humuszos anyagot nem távolítottuk el. A Hosszu-folyosóban a teremtől kb. 40 m-re, már az előző leszállás alkalmával kb. 2 m mélységű vizet találtunk. A víz szintje 1964. május 2-ára 1 m-t apadt. Vizmozgást nem észleltünk. A víz hőmérséklete 9°C volt. Megállapítottuk, hogy az ÉNy-i irányba haladó, vízzel kitöltött járat tovább folytatódik. Lehetséges, hogy a kevésbé csapadékos őszi alkalmával ezt a járatot megkutadjuk.

7. Egyéb események és 1965-ös tervek

László Zoltán tagtársunk, a Balatonfüredi Vízművek vezetője a csoportot megajándékozta 19 kötetből álló Lóczy Lajos sorozattal.

A Kéki-völgyben, a Lóczy-barlanggal szemben felfedezett hévforrásbarlang megvédésére az Országos Természetvédelmi Hivatal megkereste a balatonfüredi Idegenforgalmi Hivatal.

A munkák tervszerű ellátása érdekében brigádokat alakítottunk. A brigádokat naplóval láttuk el, melyben az eseményeket naplószerűen vezetik.

A Dunántúli Napló 1964. április 8-i száma "Új barlangokat fedeztek fel" c. alatt foglalkozik a balatonfüredi Lóczy Lajos Barlangkutató Csoport munkájával. Megemlíti a Gyulakeszi közelében talált, eddig ismeretlen barlangrendszer, valamint a tapolcai Kincsesgödröt és a Csopaki-barlangot.

Felszerelésünk nagyon csekély, a lámpákat saját erőnkől szereztük be és a tagok öntevékenységének köszönhető a feltáró kutatásokhoz szükséges felszerelés megszerzése.

Az 1965. évi terveink szerint tovább folytatjuk a megkezdett terepbejárásokat. Ennek célja az idáig még ismeretlen karsztos és nemkarsztos barlangok megtalálása és felmérése. A tevékenységünk főleg Tihany, Lovas és Balatonfüred területére fog korlátozódni. Sajnos a tagság érdeklődési köre nagyon leszűkült és kb. 7-8 ifjúsági tag veszi ki részét aktívan a munkákból.

Halász Árpád

A BP. VÖRÖS METEOR BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1964. ÉVI JELENTÉSE

Barlangkutató csoportunk 1964 tavaszán, a hóolvadást kihasználva nagyszabású vízfestést hajtott végre a tornai Alsóhegyen, melynek révén egész sor hidrográfiai összefüggést sikerült kimutatnunk. A Druga-pallagi Hangyás-nyelű sóval jelzett vize az Acskó-forrásban jelentkezett és ugyanez a víz az Acskó-réti-víznyelőben eltűnve a szögligeti Papkutban, illetve a Csörgő árvízi forrásban lépett ismét napvilágra. A Pócsakői-víznyelő fluoresceinnel megfestett vizét a hatodik napon a Vecsem-forrás hozta felszínre, valószínűsítve ezzel a Meteor-barlangnak ugyanezen rendszerhez való tartozását is. Eredményes volt a Bükklápai-víznyelő és a Szénhely-forrás közti összefüggés fluoresceines kontrollja is. E vízfestési munkákról részletes jelentésünket a Tájékoztató 1964. évi 2-3. számában publikáltuk.

Február hónapban a Meteor-barlangban feltáró kutatás folyt, mely egy újabb járatszakaszhelfedezését eredményezte. Erről szóló jelentésünket is közölte a Tájékoztató.

Nyári expedíciónk keretében kutatótábort létesítettünk a tornai Felsőhegyen, ahol a görög Ördöglyuk-zsombolyt kutatóink 150 m mélységig feltárták. Zsombolykutatóink egy sor eddig ismeretlen zsomboly felfedezésével az Alsóhegy ismert zsombolyainak számát közel 60-ra emelték. Kutatótáborunk működött a Vecsem-forrásnál is, ahol kutatóink a medermélyítést az árvízi forrasszájig hajtották. Bába-völgyi kutatótáborunk az 1. és 4. számú víznyelők bontásán és a szögligeti Csörgő-forrás ősi szájának feltárásán dolgozott. Kutatótábor létesítettünk az alsóhegyi Pócsakői-víznyelőnél is, melynek barlangját kutatóink mintegy 50 m hosszan feltárták. Imolai kutatótáborunk az ottani Ördöglyuk-víznyelőbarlang feltárását folytatta. Kutatótáboraink munkájáról és eredményeiről táborvezetőink jelentéseit a Tájékoztatóban leközöltük.

Az ősz folyamán az Esztramos barlangjait kutatták át munkatársaink.

Egész évben rendszeres feltáró és felmérő munkát folytattak kutatóink a budapesti Mátyáshegyi-barlangban. A Névtelen-folyosóból kiindulva sikerült feltárnunk a tőle északra, közel párhuzamosan húzódó Lapos-folyosót és Lapos-termet. A Mátyáshegyi-barlangban elért eredményeinket is publikáltuk.

A fenti kutatások mellett munkatársaink folyamatos felmérési és biológiai gyűjtő munkát folytattak az általunk kutatótáborokban, hidrológus-vizkémikus brigádunk pedig az Alsóhegy forrásainak rendszeres mérésén és elemzésén dolgozott.

Kutatóink az év folyamán számos külföldi expedícióban és tanulmányuton is résztvettek, többek között Jugoszláviában, Bulgáriában, Romániában, Csehszlovákiában, Lengyelországban, Németországban, Svájcban, Franciaországban, stb. Résztvettek kutatóink a Csehszlovák Tudományos Akadémia brünni nemzetközi barlangtani konferenciáján és a bulgáriai nemzetközi barlangkutató találkozón is.

Dr. Dénes György

JELENTÉS A BARANYA MEGYEI IDEGENFORGALMI HIVATAL BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Az 1965. év folyamán sulyponti munkaterületünk ismét Orfűn volt, ezen kívül dolgoztunk Abaligetén, Máriagyúdön és Kőlyukon.

Orfi

A Szárazkúti-viznyelőn keresztül folytattuk a főjáratba való bejutásra irányuló mélyítési munkánkat. Sajnos nem sok eredménye volt, mivel a jelenlegi munkaszakasznál a rányelő több ágra szakadt, de egyik ág sem járható, annyira szűkek. A szűk járatok robbantásos tágítását végeztük, de ez a munka nem gyors és kevés a látzata. Az anyag elhelyezése is nehézségekbe ütközik, mivel lent már nincsen hely, így a nyári kutató táborban napokat töltöttünk el azzal, hogy az anyagot a felszínre szállítottuk.

Ezen a munkahelyen bevezettük a központi akkumulátoros világítást egy nagyméretű autóbussz akkumulátorral és négy világító testtel, valamint a fejtésnél vezetékes, bárhova felerősíthető védett fényforrással. A világításnak ez a módja jól bevált, időt és elemet takarítottunk meg, és nem kellett rossz levegőben dolgozni.

Abaliget

A második oldalág felmérése folyt ebben a barlangban. Sem ezt, sem pedig a teodolitos belső mérést követő külszíni felhordást nem fejeztük még be. Ezeket a munkákat a most soron következő téli táborban fogjuk elvégezni. Ezeknek a méréseknek a célja, a mesterséges bejárás lehetőségek tisztázása mellett, a tervezett üdülőkörzet és központ építkezési lehetőségeinek eldöntése a barlang feletti terepen.

A községi vízellátás érdekében folytatott vízfeltárási furásokban is intenzív segítséget nyújtottunk és nyújtunk még a jövőben is.

Máriagyűd

A Villányi-hegység déli lejtőin a Siklósi MGTSz hatalmas új szőlőtelepítéseit a lerohanó vizek erősen károsítják. Megvizsgáltuk annak lehetőségét, hogy a szőlő felett megépítésre tervezett övárkok az eredetitől eltérően bevezethetők-e az ott lévő barlangba, megtakarítva ezzel a hosszú levezető árkot, melyet a nagy lejtés miatt burkolni is kellett volna.

Kőlyuk

Irányításunk alatt elkészült a kőlyuki termelő karsztfúrás, mely Komló város vízellátásához napi 300 m³ ivóvizet ad. Kidolgoztunk egy beruházási programtervezetet, melyet azóta el is fogadtak és amely szerint a Melegmányi-völgy és Mély-völgy karsztforrásainak vizeire telepített vízkivételi mű Kőlyuk mellett napi átlagban 2 000 m³ ivóvizet ad Komlónak. Azóta folyik a kivételi terv készítése; a kivitelező és a 2,6 milliós beruházási hitel biztosítva van. Átlagos vízhozam mellett ez a beruházás 1500 Ft-ot emészt fel m³-enként kerekben, míg az országos adat 7 000 Ft körül mozog, így rendkívül gazdaságosnak mondható.

A fentiekén kívül közreműködtünk a Kessler Hubert által vezetett mohácsi városi vízmű ivóvízellátása érdekében végzett karsztfeltárási munkákban is, melynek eredményeként első útemben az e munka során feltárt karsztvízzel lesz ellátva a város.

Munkaadatok:

1965. év során 2728 társadalmi munkaórát teljesítettünk. Ebbe nincsenek beleszámítva a szervezéssel, vízfeltárással teljesített munkaórák, hanem csak a barlangfeltárási munkaidők.

Vass Béla

JELENTÉS A BÁNYÁSZATI KUTATÓ INTÉZET "DENEVÉR" BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Csoportunk 1965. II. 28-án alakult. A Társulat hivatalosan a IV. negyedévben vette fel tagjai közé. Kutatási területünk a Táborhegyi-barlang, ahol tavasz óta végzünk megfigyeléseket és bontási munkákat.

1965 áprilisában a barlangi képződmények figyelése közben feltűnt a lámpa lángjának erős imbolygása. A huzat, mely a lángot mozgatta, a kövek közül jött. 5 - 6 órás bontás után néhány méter hosszú új szakaszba jutottunk. Az új szakasz végén az előzőhöz hasonló törmelék zárta el az utat és a résekből erős huzat jött. A bontást 1966-ban ezen a részen fogjuk folytatni.

A barlang érdekessége, hogy dolomitban képződött. Ez az oka a nagymennyiségű törmeléknek, ami a barlangban található.

Jósvafőn augusztus 20-25-között tábor rendeztünk. A kis létszám miatt kutatást végezni nem tudtunk, ezért csak a környező barlangokat néztük meg.

Az év folyamán sok budai és pilisi barlangot néztünk meg ismereteink növelése végett.

Aradi Zoltán

JELENTÉS A BP. VÖRÖS METEOR BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL ÉS EREDMÉNYEIRŐL

Kutatócsoportunk rendszeres munkát folytatott a Mátyáshegyi-barlangban, ahol 1965 júliusában Thieme András és Parászka Péter a Kompass-ágból kiindulva eddig ismeretlen barlangszakaszt fedeztek fel, amelyet aztán Pelikán Pál vezetésével mintegy fél km hosszan feltártak és felmérték. Az új barlangrészt Természetbarát-szakasznak neveztük el. A feltárástól Pelikán Pál a Tájékoztatóban beszámolt.

A solymári Ördöglyuk Fehér-termének közelében Baross Gábor, Szentes György, Bajomi Dániel és társaik 120 m hosszú új üreget tártak és mértek fel, erről Szentes György a Tájékoztatóban beszámolt.

Ugyancsak a solymári Ördöglyukban Anda Ferenc és társai rövid bontással összeköttetést létesítettek az ITE-szakasz és a Nagy-templom között, amelyeket a korábbi felmérések egymástól távol fekvőknek tüntettek fel.

A nyár folyamán Szentes György kutatótáborát vezetett a Bükkbe, bejárták a Pénzpaták és Diós-patak környékének üregeit, eredményeiket Szentes György a Tájékoztatóban publikálta.

Kutatótáborát létesítettünk az Alsóhegyen Szögliget térségében, ahol Révész István vezetésével a Csörgő-lyuk bontását és a Bába-völgyi feltárást folytatták. Simsa Péter és társai felmérték a Csörgő-lyukat és elkészítették térképátlatát.

Frojimovics Gábor és társai a Pócsakői-viznyelőbarlang feltárási munkáit folytatták. Kósa Attila és társai újabb alsóhegyi zombolyokat tártak és mértek fel, eredményeiket Kósa Attila a Karszt és Barlang 1965. I. és II. számaiban publikálta.

Rónai Miklós társaival folytatta az Alsóhegy összes zombolyainak bejárását és helyének bemérését. Két évi terepmunkája és a vonatkozó irodalom feldolgozása alapján elkészítette az Alsóhegy eddig megismert összes zombolyainak összeállítását, ezt a Tájékoztatóban folyamatosan publikálja.

Bajomi Dániel folytatta az Alsóhegy zombolyaiban és a Meteor-barlangban biológiai gyűjtőmunkát. A begyűjtött anyag feldolgozása során Loksá Imre megállapítása szerint 3 világviszonylatban új faj és 1 új alfaj vált ismertté. Az eredményt Bajomi Dániel publikálására előkészítette, valószínűleg az évkönyvben jelenik meg.

Szentes György feldolgozta és a Tájékoztatóban publikálja az alsóhegyi Bába-völgy kőzettani és szerkezeti viszonyait.

Lustig Valéria folytatta és publikálásra előkészítette az Alsóhegy forrásainak feldolgozását. Dr. Dénes György az Alsóhegy Torna-völgyi forrásairól készített tanulmányt és azt a Karszt- és Barlang 1965. évi I. számában publikálta.

Az Alsóhegy Torna-völgyre néző, cseh-szlovákiai oldalában, a hegy legnagyobb forrása, a Tapolca fölött kb. 80 m-rel Rónai Miklós és társai terepbejárás során kisebb barlangot fedeztek fel, amely talán a Tapolca öpleisztocén forrás-szintjét jelöli. Alaposabb kutatását 1966-ra tervezzük.

A tornai Felsőhegyen Szenthe István vezetett kutatótáborát az előző évben 150 m mélységig feltárt Ördöglyuk-zomboly továbbkutatására és megkezdték a rendkívül bonyolult üregrendszer felmérését.

Kutatóink egy csoportja Szentes György vezetésével a Baradla és Béke-barlangok tektonikai viszonyait kutatta. Erről készült feldolgozását Szentes György a Karszt és Barlang 1965. évi II. számában publikálta. A Baradla és Béke-barlang, valamint vizgyűjtő-területük morfológiai és genetikai viszonyait dr. Dénes György tanulmányozta, ezt a munkát 1966-ban folytatja.

Csoportunk folyamatosan végzi a budai Mátyáshegyi-barlang újra felmérését és térképezését. A barlang főpoligonját Révész Lajos és munkatársai készítették el. A továbbiakban felméri a Pálvölgyi-barlang legközelebb eső szakaszait is, valamint a két barlang bejárata közti felszín szakaszt, hogy mindezt egy térképre felvive megbízható képet nyerjünk a két barlang egymást legjobban megközelítő járatainak viszonylagos helyzetéről és a két barlang összeköttetésének lehetőségéről.

Csoportunk tagjai számos külföldi tanulmányuton és expedíción vettek részt, többek között Bulgáriában, Csehszlovákiában, Lengyelországban, Jugoszláviában, stb. Csoportunk vezetője résztvett Jugoszláviában a IV. Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszuson is.

Ezen jelentésünk csupán áttekintésül szolgál, az egyes munkák részletes eredményeit publikációinkban ismertettük.

Dr. Dénes György

BESZÁMOLÓ JELENTÉS A DOROGI JÓZSEF ATTILA MŰVELŐDÉSI HÁZ "KADIĆ OTTOKÁR" BARLANGKUTATÓ SZAKKÖRÉNEK 1965. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Barlangkutató szakkörünk 1965. évi munkájában a hangsúly a barlangfeltáró munkán volt.

Kutatási területeink: I. Nagy-Strázsa-hegyi Strázsa-barlang feltárása, II. Kis-Strázsa-hegyi Kis-Strázsa-barlang feltárása, III. Klastromligeten a Pilisnyeregi-viznyelő bontása.

A legtöbb munkát és figyelmet a Strázsa-barlang feltárására fordítottuk, de elkezdttük a Kis-Strázsa-barlang feltárását is az ősszel, valamint Klastromligeten két hetes nyári tábort szerveztünk a már megkezdett viznyelő további bontására. A Sátorköpusztai-barlangnál az állandó karbantartás mellett új középszinti járatrész feltárására is sor került.

Az egyes munkahelyeken végzett kutató munkáról az alábbiakban részletesen is szeretnék beszámolni:

I. Strázsa-barlang feltárása

Ezen a munkahelyen folytattuk a megkezdett munkát. Mint már ismeretes, a Strázsa-hegy legfelső szakaszán nyíló barlangüreg feltárását az üregeket vastagon ellepő és eltömő agyagos-homokos törmelék akadályozza. Komoly erőfeszítést és szívós kitartást igényel csoportunk tagjaitól az itt végzendő munka, mivel a sok kitöltés hosszadalmassá és egyhangúvá teszi a munkát. Vasárnaponként, főleg fiatalokból verbuválódott csoportunk tagjai, komoly munkát végeztek. A tavalyi évben a munkamenet megkönnyítésének céljából elhatároztuk a lehető legnagyobb "gépesítés" bevezetését, melynek során sínpályát vezetttünk a barlang erre felhasználható egész hosszán végig, melyen kézi csőrlő segítségével csillében történik a szállítás. A rakódóhelyek kiképzése során az eddigi legmélyebb ponton kerek kúrtó bejárata nyílt fel, de ez a kúrtó is teljesen üledékkel volt eltömődve. A két közelfekvő Sátorköpusztai-barlang, Strázsahegyi-barlang közös és egységes jellegének bizonyítása céljából a lefelé nyíló kúrtó megtisztítását azonnal elkezdttük.

Az eleinte biztató reményeket nyújtó kúrtó egy kisebb kiöblösödése után - 5 m mélységben - egészen keskeny repedésben folytatódott, amin ugyan az égő gyufa még kb. 5-6 m mélységbe szabadon hullott, de mindvégig szűk repedést világított meg. A bedobott kövek hosszan tartó robaja azt bizonyította, hogy van lehetőség lejjebb kiszélesedő kúrtóhoz jutni, de nem ebből az irányból.

Ezek után hozzáláttunk a belső két nagy terem fenekén lévő üledék eltávolításához. Ezzel reméljük elérni az eredeti járat fenekét, melynek követése feltétlen sikerre vezet. Reményeségünk itt is beigazolódott; amikor a csodálatos aragonit kristályokkal pompázó Aragonitos-terem sziklaágyát követve kb. 1,5-2 m vastagságu üledéket eltávolítottunk, a terem sarkában kis nyílás rajzolódott ki, amin világosan kivehető a lefelé csurgó esővíz és állandó vizszivárgások nyoma. Sajnos az

idei nyár rendkívüli időjárása, tetemes csapadékmennyisége is nagyon sokszor megakadályozta a feltárást. Az őszi időszakban előbukkanó kisméretű nyelőként szolgáló kürtőnyílás a sok csapadék következtében teljesen víz alá került, sőt a nagy vízmennyiség miatt a közvetlenül előtte fekvő mélyebb részekben is 30-40 cm mélységű víz állt. Itt egyelőre megakadta munkánk, amin remélhetőleg a téli hidegebb hónapok segítenek.

Ugy érzem, ezen a munkahelyen kezünkben van a továbbjutás kulcsa, s remélhetőleg hamarosan újabb sikeres eredményről számolhatunk be. Miután ez a természeti kincstünk most is komoly rangot képvisel az ország látványosságai sorában, méltán reméljük, hogy tovább növelhetjük országunk, sőt egész Európa ezen páratlan kincsének hírét.

II. Kis-Strázsa-barlang

Az előző évek során a barlangba való bejárat kiképzésének műszaki előkészítésével foglalkoztunk. A kőbányából kb. 15 m magasságban nyíló barlangszakadék elérése objektív akadályokba ütközik. A sziklafalat függőlegessé robbantották le a kőbánya dolgozói, műszaki irányításunk alapján. Ez egyelőre megközelíthetetlenül teszi a barlangnyílást. A járatokba való bejutást egy kb. 5-6 m hosszú táró behajtásával kívánjuk megoldani, mivel a hasadékrendszerű üregek belső mélysége megegyezik a kőbánya mostani talppontjával. A táró kihajtása, biztosítása a fennálló nehézségek miatt ebben az évben nem valószínűsíthető, de a megközelíthetetlen sziklafal egyelőre biztonságot nyújt az üregeket kitöltő csodálatos szépségű aragonitképződményeknek is, amelyeket avatatlan kezek így nem tehetnek tönkre. A feltárás műszaki tervei már elkészültek, s a meglévő üregek térképezése, felmérése is végéhez közeledik.

Reméljük a jövő évben - amennyiben más, jelentősebb esemény nem irányítja munkánkat máshová - itt is eredményt értünk el. Ugyanakkor csoportunk egy kisebb, 3 fős munkabrigádja a Kis-Strázsa-hegy egy másik, kisebb üregét kezdte bontani, amely összefügghet a már ismert szakaszokkal. Ősszel elkezdett munkájuk már kb. 9 méteres szakasz kitisztítását eredményezte. Nem hanyagoljuk el ezt a lehetőséget sem, hiszen a "két frontos munka" nagyobb reményekkel kecsegtet.

III. Pilisnyergyi-viznyelő bontása

Az immár hagyományossá váló klastromligeti kutatótáborunk feltáró munkájának célja a Pilisnyergyi-viznyelő már évek óta tartó további bontása volt. Augusztus 11-25-ig tartó táborozás során 9 munkanapot fordítottunk a viznyelő bontására. A műszaki előkészítés, az évről-évre elzáródó nyelőszáj kinyitása után elkezdtük az eddig feltárt 15 m mély és kb. 20 m hosszú járatok további bontását. Rendkívül nehéz körülmények között, erős vízszivárgásban, a járatirány töréseit követve kellett a szűk folyosón vödörzéssel kihuzni a törmelékét. A 9 nap folyamán 730 vödör anyagot sikerült eltávolítani, valamint több nagyobb követ. Kb. 6 méterrel toldottuk meg a járat feltárt hosszát.

A többi napon túrákat, kirándulásokat szerveztünk. Az egyik túra alkalmával a Leány-barlang lábánál levő törmelékhalom alján erős légáramlatra lettünk figyelmesek. Megvizsgálása után arra a megállapításra jutottunk, hogy érdemes volna a törmelékét megbolygatni, lehetséges, hogy a közeli barlang egyik mellékága vagy repedése idevezet.

Amennyiben sikerül a következő évben is megszervezni táborunkat, a nyelő bontása mellett ennek a hegyoldalnak a vallatását is megkíséreljük.

IV. Sátorkőpusztai-barlang

Az eddigi járatok tisztítása, karbantartása mellett komoly feladatot jelentett fellendült "idegenforgalmunk" számára vezetést nyújtani a barlang páratlan kincseinek megtekintéséhez; 18 alkalommal 458 fő tekintette meg barlangunkat. Két alkalommal nyújtottunk segítséget komoly fotózáshoz, amikor is az MTI munkatársai, valamint a Magyar Televízió filmesei készítettek felvételeket mindkét barlangban.

Az év folyamán két alkalommal szenvedett el a barlang betörést, habár az elzárás a legtökéletesebb. Nem az ajtó kinyitásával, hanem a természetes sziklafalazat gyengébb pontjainak áttörésével jutottak be. Így alkalmunk volt a betonozás, falazás terén is további gyakorlatot szerezni.

November 28-án az időjárás okozta kényszerű szünetet arra használtuk, hogy a barlang középszíni járatait megtisztítsuk a behullott törmeléktől. Ennek során a barlang szépségeiben gazdagodott, mivel sikerült továbbjutni, és szűk kürtő alján csodálatos gömbfülke tárta elénk kincseit. A talpazatot borító gipszrözsák, a fülke falát vastagon belepő szemkápáztató szépségű kristályok olyan csodálatos látványt nyújtanak a bekuszóknak, hogy még a mi szépségekhöz edzett szemünk

sem birt a látvánnyal betelni. Bár nem láttuk a barlangot eredeti, 1946-os állapotában, de remélem nem tuzok, ha az akkori szépséghez hasonlítom ezt a most feltárt kis szakaszt. Barlangunk szikrázó fehér csodái mellett szinesfilmre kívánczozó vörös, sárga, zöldesszürke aragonit-képződmények pompáznak, a fülkében csak 1-2 helyen lehet felállni anélkül, hogy az ember meg ne sértse a csodálatos kristályokat. A mennyezetről lógó kalcitkéreg bevonatát képező gipszkristályok csodálatos tündöklése, a gyémántlepel szépsége a legedzettebb barlangos szívet is megdobogtatja. A fáradtságot nem sajnáló, a szűk járatot végikuszó látogató nem csalódik a két kis fülke szépségében. A továbbjutás lehetőségei nem mutatkoznak ugyan, de reméljük más irányból megközelítve, az új rész idővel könnyebben megtekinthető lesz.

V. Egyéb tevékenység

Csoportunk munkáját úgy hangoltuk össze, hogy módunkban álljon az országos barlangkutatói munkába szervesen kapcsolódni. Ezt egyrészt más csoportok munkahelyeinek látogatásával, vagy azok látogatásainak elősegítésével valósítjuk meg.

Az 1965. március 15-i társulati közgyűlésen két fővel képviseltettük magunkat. Látogatást tettünk a budai Báthory-barlangnál, ahol munkával egybekötött barlangjáráson vettünk részt, 9 fővel.

A budapesti Pálvölgyi- és Mátyáshegyi-barlangot látogatta meg 4 fő. A Ferenchegy-barlangban 10 fő részvételével szerveztünk turát. A környék barlangjait turatervünknek megfelelően szintén felkerestük: a szoplaki Ördöglyuk-barlangban 4 fő, a sárisápi Babál-barlangban szintén 4 fő, bányaturán Csolnokon 14 fő tekintette meg a kavernarendszert, valamint a 4 napos klastromi turán 7 fő vett részt.

A bajói öregkői Feneketlen-barlangban mentési munkát végeztünk 6 fővel, egy fiatalok kimentésére.

Csoportunk 31 fős létszámából az ez évi munkából 20 fő vett aktívan részt. A többiek időleges távollét /egyetem, katonai szolgálat, betegség/ miatt maradtak távol.

Benedek Anikó

A FŐVÁROSI TANÁCS /VTSK/ TERMÉSZETBARÁT SZAKOSZTÁLY BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI JELENTÉSE

Csoportunk munkaterülete a nagy-hárs-hegyi Báthory-barlang. Kutatásával 1961 októbere óta folyamatosan foglalkozunk. Feladataink nemcsak a barlang gyakorlati feltárására és a szükséges tudományos vizsgálatok elvégzésére szorítkoznak. A régészeti leletanyag pontos kormeghatározásával, majd ennek birtokában a kulturamaradványok statisztikus értékelésével tudunk következtetni a barlang ókorban és középkorban betöltött jelentőségére. Levéltári kutatásainkkal a hiányos, sokszor ellentmondó kútfőkre támaszkodva nagyrészt már sikerült összeállítanunk a barlang történetét napjainkig.

A barlang kialakulása, földtani és morfológiai adatok

A barlang felső-triász /nóri emelet/ dachsteini mészkőben oldódott ki hévizes hatásra. A mészkő vastagpados települési, dőlési iránya a bejárat közelében 63° , dőlésszöge 41° . A Hárs-hegy alapját képező tönk nagymértékben összeszabdalt, repedezett. Megjegyzendő, hogy a barlang felső járatai elérik a dachsteini mészkőre eróziós diszkordanciával települt hárshegyi homokkővet. Ezek a kisebb fülkék nem közelítik meg a mészkő-homokkő kontaktus fősíkját, hanem valószínűleg a mészkő jurától eocénig terjedő karsztosodása során keletkezett üregekbe, vagy az oligocén tenger elnyomulása folyamán kialakult abráziós barlangokba rakódott le a homokkő.

A genetikai tényezők közül elsősorban a hévizes hatását kell kiemelnünk. Természetesen itt is, mint az egyéb hasonló jellegű barlangok kialakulásában óriási szerepe volt a tektonikának. A tektonikus preformáció döntő jelentősége legjobban az 1965-ben feltárt szakaszban tanulmányozható.

A barlangra elsősorban a hévizes képződmények a jellemzők. Leggyakoribb képviselőjük a karfiol-szerű és borsóköves alakulatok. Ezek anyaga idők folyamán aragonitból kalcitká kristályosodott át. A cseppkövesedés igen kis nyomokban figyelhető csak meg, de változatos formái a méretek ellenére is szépek. A képződmények látványosságát fokozza a vas-oxidtól nyert rózsaszínű, narancssárga, vöröses árnyalatuk.

A legfontosabb ásványos kiválások érceinkben figyelhetők meg. A vasérc megtalálható a mesterséges töme-
dékanyagban is, de számottevőbb számban álló lelőhelye, ahol bányászták a XVIII. sz.-ban. A nagyfoku kiaknázás ellenére m³-
számra figyelhetők meg az elhagyott tárókban. Ásványos összetétele goethit, lepidokrokit és hematit. Érceinkben elenyésző
mennyiségben természetesen is előfordul.

Szpeleo-morfológiailag leggyakoribbak a hévizes formák, a kis gömbfülkétől a terem-nagyságúakig. Sok he-
lyen kúrtók, aknák és kuszodák nehezítik a közlekedést.

A barlangban nagymennyiségű kitöltés rakódott le. Anyaga a bejárat közelében humusz és kőtörmelék, a tá-
volabbi járatokban iszap, valamint vörösiszap.

Hidrográfiai megfigyelések

A barlangban álló, vagy folyóvíz nincs. A csepegővíz előfordulása időben és térben nem egyenletes. A bar-
lang felett viszonylag nem nagy vastagságban elhelyezkedő kőzetrétegek áteresztő-képessége miatt a legintenzívebben csepe-
gő helyek néhány óra, más pontok pár nap alatt "megérzik" a csapadékot, hóolvadást. A csepegő vizek összhozama általában
0,1 l/perc, alatt marad, de mérték ezen érték tizszeresét is /pl. 1965. májusában/.

Ásatási eredményeink

A barlang kitöltésanyaga nagy számban tartalmaz régészeti leleteket. A Bejárat-termet már teljesen meg-
tisztítottuk a törmeléktől, amelynek vastagsága 30 m²-nyi területen átlagban 4 m volt. A kitöltés 3,5 m mélységig leletdus
volt. Ezek a tárgyak a rézkortól a római kor kivételével minden korszak kulturáját felölelik a késői középkorig bezáróan. Itt
és a barlang más termeiben eddig feltárt rétegek arra a következtetésre vezettek, hogy a barokk-kori bányászat alatt a
bolygatatlan rétegsort teljesen összedúlták, így az ásatás során a leletek nem kronológiai sorrendben helyezkednek el. A
bronzkori és a hallstadi változatos agyagedények, az obszidiánból és kovából pattintott kőeszközök, valamint az ókor embe-
rének őrlőkövei, őrlőtárai között megtalálhatjuk a középkorból ránkmaradt üvegtöredékeket is.

A felszínen 600 m²-nyi területen 0,2 - 0,8 m mélységig ókori "in situ" leletek ismeretesek. Szakemberek
bevonásával egy tűzhely maradványait is feltártuk. Ezeket a rétegeket takarták le 100 m²-es területen 2 m vastagságban a
barlangból ismeretlen időben kihordott törmelékkel. Régészeti maradványai egyeznek a barlang leleteivel. Közös eredetűket
nemcsak a barlangi képződmények és vasérc-tömbök igazolják, hanem azok a cserépedények, amelyeknek egy részét a barlang-
ban ástuk ki, több darabja viszont a felszínről került elő.

A középkori leletek értékelése kimutatta, hogy a legnagyobb életvitel egybeesik a mai Ságvári-liget mellett
a XIV. sz.-ban épült pálos kolostor fénykorával.

Történelmi adatok

Báthory László pálosrendi szerzetes 1437-1456-ig volt lakója a barlangnak. A korabeli feljegyzések arra utal-
nak, hogy itt fordította elsőként magyarra a bibliát.

Nagy jelentősége volt az 1700-as évek bányászatának a barlang újkori történetében. Valószínűleg ekkor fa-
ragták szálkőzetbe a Tölcsér-terembe vezető Lépcsős-folyosót is. Az Öltöző elnevezésű kanyargós járatban is nagyfoku tá-
gítási munkálatokat végeztek. Megszámlálhatatlan véső- és furónyom tanuskodik a szinte emberfeletti erőfeszítésekről, a
mesterséges járatok létrehozásának nehézségeiről.

Szabó József neves geológusunk leírásaiból tudjuk, hogy 1830-ban egy Tomala Nándor nevű pest-budai műárus
járt a barlangban, sőt térképet is készített róla. 1847-ben Buda város tanácsa Döbrentei Gábor javaslatára az addig névtelen
üreget Báthory-barlangnak keresztelte el. A század második felében Tomala kérésére Szabó József vezetett expedíciót a bar-
lang bejárására. Sajnos a vállalkozásról pillanatnyilag csak nagyon kevesetmondó adatok állnak rendelkezésre. Szabó József
rendszeresen vezetett naplójában és egyéb hagyatékaiban jelenleg kutatunk, hiszen a Tomala féle térképnek is az ő birtokában
kellett lennie. Margó Tivadar is ezekben az évtizedekben irt le néhány különleges denevérfajt a barlangból. A sajtó tudósítá-
saiból és utelírásokból tudjuk, hogy a fővárosi előljáróság a barlang bejáratát több ízben eltömtette. A kiváltók egyizben va-
lószerűleg egy részeges emberrel történt baleset volt.

A XX. század első felében megjelent barlangtani szakközlemények általában jelentéktelen üregként irták le a barlangot, ezért kutatásával behatóan senki sem foglalkozott. A Zugligeri Turista Egyesület 1904-ben kezdett hozzá a barlang törmelékének felszínre hordásához és a járatok kitisztításához. Báthory emlékére a barlang előtt kőtáblát lepleztek le, vasráccsal vették körül a lejárót és oltárt emeltek a Bejárati-teremben. Dr. Kadic Ottokár 1919-ben látogatta meg a barlangot és elkészítette meglehetősen nagypontosságú térképét.

A kutatás jelenlegi stádiuma

Az április 6-i sajnálatos betörés munkánkat nagyban hátráltatta. A 10 000 Ft értékű műszereinket és szerzőségeinket még nem sikerült pótolnunk. Létszámunk csökkenése ugyancsak gátolta a barlang feltárását.

1965-ben a Báthory-barlangban eltöltött munkaórák száma 4280 volt. A kutatási pont meghatározásánál egyre nagyobb jelentőséget kapnak elméleti uton kapott következtetéseink /tektonikai felmérés, légáramlás-mérés, morfo-genetika, kitöltés jellege stb/. A módszer eredményességét bizonyítja az az ujonnan feltárt terem-sorozat, amely az Öltözőből nyílik a Kupola-terem alatt. A járat meredeken, gyönyörű hévizes képződményekkel diszitett termék során vezet a barlang legmélyebb szakaszába. Pillanatnyilag a legelső szakaszban dolgozunk, ahol két hasadék keresztvezésénél oly erős huzat tör elő, amelyet figyelembevéve és kiegészítve egyéb mérési eredményeinkből következő feltételezésekkel, valamint bizonyított tényekkel, a barlang ma ismert nagyságát minimum kétszeresen meghaladó járatokba való bejutásra számíthatunk. Ezzel a munkánkkal párhuzamosan folytatjuk a Manyóterem törmelékének felszínre szállítását, mert csak így biztosítható a mögötte elhelyezkedő, általunk feltárt szakasz kutatása.

Évi jelentésünk természetesen nem nyújthat teljes képet munkánkról, eredményeinkről, terveinkről. Csak akkor adhatunk összefüggő beszámolót kutatási témáinkról, ha a szóbanforgó szakterületen vizsgálatainkat befejeztük. Számítanánk a feltáráshoz szorosan kapcsolódó probléma /pl. ércképződés, a barlang kialakulási szakaszainak egyértelmű tisztázása, biológiai és mikológiai feldolgozás, felszíni régészeti ásatás stb/. 1966-ban nagyobb létszámmal szeretnénk folytatni a feltárást, valamint tudományos vizsgálatainkat kívánatos lenne meggyorsítani, kiterjeszteni.

Szabó László

BESZÁMOLÓ AZ FTC. TERMÉSZETJÁRÓ SZAKOSZTÁLYÁNAK /VOLT KINIZSI T. E. TERMÉSZETJÁRÓ SZAKOSZTÁLYÁNAK/ 1965. ÉVBEN VÉGZETT MUNKÁJÁRÓL

Szakosztályunk 12 évvel ezelőtt alakult a karszt- és barlangkutatás szervezett művelésére, a barlangok világának tudományos megismertetésére és sportszerű kutatására.

Az elmúlt 12 év alatt a mintegy 25-30 főből álló csoport erős, tevékeny közösséggé alakult, mely sok kiemelkedő eredménnyel gazdagította hazánkat, a magyar karszt- és barlangkutatást. A hazai természetjáró és sportszerveket időközben többször átszervezték, szakosztályunk nevei is cserélődtek, de a kis barlangos gárda egysége soha sem bomlott meg.

Az 1965-ös év nem hozott "ország-világra szóló" nagy sikereket, hiszen a barlangkutatásnál még mindig nagy szerepe van a váratlan szerencsének. A tervszerű, tudatos munka azonban ez évben sem maradt eredmény nélkül, amit az alábbi beszámoló is igazol.

I. Tudományos vizsgálatok, kutatások, adatgyűjtések

1. Keveredési korrózió

Ernst Lajos és Balázs Dénes tovább folytatták tanulmányaikat az ún. keveredési korrózióval kapcsolatban.

Ernst Lajos tagtársunknak az osztrák "Die Höhle" című barlangtani folyóiratban érdekes tanulmánya jelent meg a keveredési korrózió kémiai vonatkozásairól és néhány speciális esetéről. A tanulmány magyarnyelvű változata már szintén nyomdában van.

Balázs Dénes a keveredési korrózióinak a karsztos denudációs folyamatban játszó mennyiségi kihatásait és jelentőségét tanulmányozta, ezt dolgozta fel a már ugyancsak sajtó alatt álló cikkében.

2. A speleometria módszerei és műszerei

E témakörrel Martinovichné Buczkó Emmi tagtársunk foglalkozott. A barlangok pontos feltérképezése nagyon fontos feladat, azonban ennek módszereiről és az alkalmazandó műszereiről összefoglaló, oktató jellegű tanulmány még nem készült. Tagtársunk ezzel a munkájával - úgy véljük - nemcsak a saját szakosztályunk térképező brigádjának továbbképzését mozditja elő, hanem az országban működő többi barlangkutató csoportnak is hasznos elméleti segítséget nyújt. A részletes tanulmány nyomdában van.

3. Barlangi meanderképződés

A barlangjáratok irányait alapjaiban a kőzet szerkezete, törései, litoklázis-rendszer határozza meg. A Szabadság-barlang kanyargós járatait tanulmányozva Balázs Dénes kimutatta, hogy a barlangi patak a felszíni középszakasz jellegű folyókhoz hasonlóan képes meandertípusú barlangjáratokat kialakítani. A megállapítás igazolására a Szabadság-barlang egyik szakaszát 1:25 méretarányban /alaprész különböző szinteken/ részletesen feldolgozták.

4. Karsztforrások radioaktivitásának mérése

Csekő Árpád munkatársunk a Vizgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet megbízásából mérőhelyet szervezett a budapesti hévforrások radioaktivitásának vizsgálatára a Gellért-hegyi karszthidrologiai állomáson.

5. Karsztjelenségek és barlangok nevezéktani problémái

Neppl Ferenc tagtársunk a földrajzi helynevek ortográfiai problémáiból kiindulva részletes tanulmányt készített és publikált a karsztjelenségek és barlangok neveinek keletkezéséről, azok osztályozásáról, szóhasználati kérdéseiről. Részletes tanulmányának utolsó fejezete a barlangok megjelölésére szolgáló köznevek vizsgálatával foglalkozik. A nagy érdeklődést keltő tanulmányt 1966-ban országos ankéton vitatják meg.

6. Trópusi karsztfejlődés

Balázs Dénes és Horváth Mihály indonéziai tartózkodásuk során a forróégyi karsztfejlődés intenzitási problémáit tanulmányozták, valamint a különböző geomorfológiai és közettani feltételek mellett kialakuló karsztfarmákat vizsgálták. Vizsgálati eredményeiket 1966-ban publikálják.

7. A Szemlőhegyi-barlang kiépítési dokumentációja

Horváth János tagtársunk fáradhatatlan munkásságával elkészítette a legszebb budapesti barlang, a Szemlőhegyi-barlang kiépítési tervdokumentációját. A műbőrkötetű díszes albumban több variációt javasol a barlangnak idegenforgalmi célokra való kialakítására, ezekhez részletes költségvetéseket is dolgozott ki. A dokumentációhoz elkészítette a barlangrendszer 1:400 méretarányú térképeit, hossz- és keresztmetszvényekkel együtt, továbbá a barlangüregek elhelyezkedését egybevetette a kataszteri térkép adataival. Horváth tagtársunk a barlang feltérképezésének anyagát nyomda alá is rendezte, mely a következő évben jelenik meg.

II. Feltáró munkák

1. A Teresztenyei-barlangrendszer kutatása

Szakosztályunk 1965. évi munkatervében is első helyen a 11 éve ostrom alatt álló Teresztenyei barlangrendszer állott. Az elmúlt évben beomlott keserűtői munkahelyen a munkát szüneteltettük és a rendelkezésre álló munkaerőt a nyári ex-

pedicior során a Veszettárpás viznyelőjének kibontására összpontosítottuk. A 12 főnyi expedíciós tábor vezetője Stefanik György volt. A rendkívül csapadékos időjárás ellenére 1965. augusztus 1-15. közt 125 munkanapot teljesítettek.

A munkálatok során a töbör mélyén létesített aknával reménykeltő köves vízjáratra bukkantak. Az eredmény arra ösztönözte szakosztályunk tagságát, hogy az őszi hónapokban további hétvégi - 1-2 napos - munkaturák során folytassák az akna mélyítését.

A korán beköszöntött tél ellenére 1965. november 27-től december 5-ig 8 fő részvételével rendkívüli kutatótábort létesítettünk Égerszögön. A nehéz fizikai munkát jelentő aknamélyítés a sziklás kőzetben jó ütemben haladt, de még nagymennyiségű munka vár itt a kutatókra a következő évben is. A további munkák zavartalansága érdekében a kutatóknát több m³ ducoló anyag felhasználásával gondosan kiépítettük.

2. Patkós-viznyelőbarlang kutatása

A nyári kutatótábor részvevői bontást végeztek az elmúlt évben feltárt teresztenyei Patkós-barlangban. Sikertült egy kis terembe bejutni, amelyből azonban csak újabb bontással lehetne továbbjutni.

3. A szentgáli Tűzköveshegyi-barlang feltérképezése

Az MKBT Dokumentációs Szakbizottságának felkérésére szakosztályunk tagsága a mostoha időjárás ellenére 1965. május 17-19. közt felkereste a Bakony-hegységben a Szentgál község melletti Tűzköveshegyi-barlangot, arról pontos térképet és fotódokumentációt készítettek.

III. Külföldi tanulmányutak, expedíciók

1. Erdélyi barlangkutató tanulmányut

Stefanik György vezetésével szakosztályunk egy csoportja 1965. augusztus második felében Erdély néhány karsztos területét kereste fel. Tanulmányozták a Tordai-hasadékot és az ott található barlangokat, majd a Békás-szoros környéki karszthegeket járták be. Itt a gyergyószentmiklósi barlangkutatókkal barlangbejárásokon és feltárási munkákban vettek részt.

2. Czesztochowai szimpózium

Csekő Árpád szakosztályunk képviselőjében 1965. okt. 3-7. közt részt vett a lengyel barlangkutatók Czesztochowában megtartott szimpóziúmán és ott a magyar barlangokról jól sikerült vetített képes előadást tartott.

3. Indonéziai expedíció

A szakosztály eddigi legnagyobb külföldi vállalkozása az indonéziai expedíció volt. Ezen a közel egy éves tanulmányuton a szakosztály vezetője, dr. Balázs Dénes, továbbá Horváth Mihály vett részt.

A vállalkozásról részletes jelentés készült, ezért e helyen csak párszavas összefoglalóra szorítkozunk.

A karszt-tanulmányok során a következő helyeket keresték fel: Jáva szigetén a Kalapanunggal-karsztvidéket és a G. Sewu hegységet, az Indiai-óceánban fekvő Nusa Barung szigetét, Bali déli, karsztos félszigetét, Lombok ismeretlen déli partvidékét, Sumbawa szigetét, Dél-Sulawesi hatalmas trópusi toronykarsztvidékét, a Maluku szigetvilág fiatal korall-felszínét és végül bejártak Szumátra sziget közepén egy több mint 100 km-es karszthegységet.

A vállalkozás során mintegy 50 barlangban fordultak meg, térképeket, vázlatokat és fotódokumentációkat készítettek róluk, közzetani, morfológiai, karszthidrológiai, bioszpeleológiai és szpeleoklimatológiai adatokat gyűjtöttek.

A hazahozott anyag feldolgozása közel egyéves komoly munkát igényel. Az expedíció munkáját 6000 db fényképfelvételen és 1600 m hosszú filmen örökítették meg. A megtett ut hossza több mint 60 000 km, ebből 2800 km a gyalogturákra esik.

Dr. Balázs Dénes

JELENTÉS AZ EGRI TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI
MUNKÁJÁRÓL

1964. évi jelentésünkben a nagymezői időszakos víznyelő bontásáról adtunk számot. A múlt év őszén többszöri robbantással a függőleges anyagkiszállítást biztosítottuk és az akkori végpontot jelentő elszűkülést robbantással bővítettük. Az idén sajnos kevés időt tudtunk feltáró munkával tölteni, de így is sikerült néhány méterrel továbbhatolni és a szűkületen átjutni, ahol csatlakozott a víznyelőtől a felszínen nyolc méterre található rányelő felszín alatti vízvezető járata is. Ezen kívül még három nagyobb közeli víznyelő csatlakozása várható néhány tíz méterrel mélyebben. A víznyelő feltárását megfelelő létszámú munkaerő hiánya lassítja. Nagyon szükséges lenne vízfestést végezni, amit sajnos megfelelő anyagok hiányában múlt évben sem tudtunk elvégezni.

Tovább folytattuk az intermittáló források megfigyelését. Új feltevés az intermittáló források működésével kapcsolatban a Magyar Földrajzi Társaság díjnyertes pályázatai között szerepel. A következőkben feltáró munkánk mellett a feltevés konkrét bizonyítását kívánom fokozatosan végezni.

Mivel kutatócsoportunk tagsága állandóan cserélődik, illetve sokszor csak időlegesen nyerhető meg a kutató munkának, az állandó tagságot és az azzal járó kötelezettséget nem vállalják, ezért szervezetenként csatlakozunk a nagyobb létszámú egri kutatócsoportokhoz, de megkezdett feltáró és elméleti munkánkat szeretnénk folytatni, esetleg az ottani kutatókat is bevonni.

Tóth Géza

JELENTÉS AZ ÉKME BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Az ÉKME Barlangkutató Csoport múlt évben is két fő területen fejtette ki munkásságát: a feltárás és a tudományos munkák területén.

A feltárás terén legjelentősebb eredményünk a Jósvald község határában levő Kuriszlán-fői beszakadásból feltárt víznyelőbarlangba történt bejutásunk. A barlang eddig feltárt hossza 50 m, mélysége 15 m. Iránya a néhány 100 méterre fekvő Kuriszlán-fői-zsomboly felé mutat.

A feltárás jelentősége: sikerült bebizonyítani, hogy a beszakadás alatt egy reaktiválódott víznyelőbarlangrendszer egy felső terme helyezkedik el. A rendszer régi, nem újkeletű, ezt bizonyítja az a tény, hogy a Kossuth-barlang járatával összemérhető eddig feltárt járatok jól fejlett idős cseppkövekkel vannak tele. A barlangban állandó vízfolyás van minden évszakban, amely vízfolyás jelenleg a végponton szifonban tűnik el. A szifon azonban kb. 1 méter hosszúságú, és mögötte a víz hallhatóan kisebb vizeséseken keresztül halad tovább a mélybe. A járatban időszakos huzat észlelhető.

A barlang további jelentősége az, hogy esetleg könnyű bejutást jelent a Kossuth-barlangnak a szifon utáni részébe. Ennek nagyfontosságú tudományos jelentősége lehet, amennyiben így fény derülhet a Nagytöhonya-forrás szivornyarendszerére, továbbá arra, hogy hogyan és hol keveredik a meleg mélységi víz karsztvízzel.

Mivel a naptevékenységgel kapcsolatban lévő 11 éves periódus erősen csapadékos esztendeiben vagyunk, 1965-ben a Vass Imre-barlang szifonja jóformán egész évben áthatolhatatlan volt. Ezért itt a továbbjutás érdekében munkát végezni nem tudtunk.

A tudományos munkák terén következő témákkal foglalkoztunk:

klimatológiai,
hidrológiai,
föld- és kőzettani problémák.

Klimatológia:

Vizsgálataink során a hőmérséklet alakulását vizsgáltuk, barlangokban egész évre vonatkoztatva, a bejárat-tól a belsőbb részek felé. A Vass Imre-barlangban 5 db folyamatosan működő regisztrálóval felszerelt mérőhelyet helyeztünk el, amelyek több mint egy éve szolgáltatják folyamatosan az adatokat.

Hidrológia:

a/ Folytattuk beszivárgási vizsgálatainkat. Ennek keretén belül 10 db folyamatosan működő regisztrálóval ellátott mérőhelyet állítottunk fel, a barlang beszivárgási szempontokból érdekesebb helyein.

b/ ALófej-forrás regisztrálása már eddig is számos érdekes mérési eredményt adott. Ezen regisztrátumok értékelése alapján sikerült a Lófej-forrás szivornyarendszere kettős periodicitását és a rendszer mechanizmusát megfejteni, és a forrás működő modelljét elkészíteni. Ily módon derült fény arra, hogy a Nap és Hold állásával összefüggő ár-apály jelenséggel van a szivornya-hatás kapcsolatban.

c/ Megindult a Kossuth-barlang vízhozamának regisztrálása, vízmennyiség, vezetőképesség és hőmérséklet szempontjából. Az adatok feldolgozása folyamatban van. A regisztrátumok értékelését kutatóink Budapesten végzik.

Földtani és kőzettani problémák:

a/ Kutatásaink jelentős területe volt a "heliktitek" problematikája. Itt egyes problémákat megoldottunk. Nevezetesen:

- sikerült tipizálni a görbe cseppköveket szerkezeti és morfológiai alapokon,
- csoportosítottuk őket településük és előfordulási helyük szerint,
- feltártuk egyes típusok ill. csoportok képződési mechanizmusát.

Az elméletet sikerült sikeres kísérletekkel is alátámasztani, a számos megfigyelésen kívül.

b/ Megindultak a Vass Imre-barlang környezete részletes terület-földrajzi vizsgálatainak előkészületei is.

Előadások:

- Az elmúlt évben is az eddigiekhez hasonlóan a csoport minden pénteken programozott klubnapokat tartott, saját tagjai részére. A programban ismeretterjesztő vagy továbbképző előadások, uti beszámolók, film- és diavetítések szerepeltek.

- Decemberben a MTESZ rendezésében a csoport 4 előadóval nagyszerű előadást tartott, a barlangi mérés-technika egyes problémáiról, ill. eredményeiről. Maucha László előadása a Nap- és Hold befolyásáról a periodikus kitérésű forrásokra, nagy feltűnést keltett.

- Résztvettünk Ljubljanában a IV. Nemzetközi Karszt Kongresszuson, ahol Gádoros Miklós és Cser Ferenc tagtársunk tartott nagyszerű előadásokat.

Ugyanitt bemutattunk egy, a csoport által készített filmet.

Ugyanezt a filmet hasonlóan nagy sikerrel bemutattuk Lengyelországban a télen megrendezett Szimpozionon is, amin 3 tagtársunk vett részt.

Külföldi utazások során kutatóink bejárták Olaszország, Lengyelország, Ausztria, Bulgária, Csehszlovákia, Jugoszlávia és Románia jelentősebb karsztvidékeit.

György Péter

BESZÁMOLÓ JELENTÉS A MISKOLCI BÁNYÁSZ SK TERMÉSZETJÁRÓ ÉS KARSZTKUTATÓ SZAKOSZTÁLY ÉVES MUNKÁJÁRÓL

Az 1965-ös kutatási évre előirányzott munkáink 3 téma köré csoportosíthatók. A tárgyidőszakra kitűzött feladatok teljesítéséről az alábbiakban a csoportosítás alapján számolunk be:

1. Feltáró kutatás

Kutató tevékenységünket az év folyamán is hagyományos munkaterületeinken, a Bükk-hegység centrumában elhelyezkedő Nagy-fennsík középső szakaszán, a Kis-fennsíkban és Bükkszentkeresztől DK-re végeztük.

a/ A kedvezőtlen időjárási viszonyok miatt januárban, a legkönnyebben megközelíthető Kis-fennsíki munkaterületünkön kezdtük meg a munkát. Az Udvarföldi-barlangtól DNY-i irányban mintegy 300 m-re, egy inaktív víznyelő és egy fiatal felszakadás megbontását abból a szempontból tartottuk célirányosnak, hogy a Felső-forrás vízgyűjtő-területének Ny-i irányból történő lehatárolására ezen pontokon lejutva kínálkozott a legjobb lehetőség. A méretei miatt Mútyúri-nyelőnek elkeresztelt aknarendszer eddig feltárt szakaszai agyaggal voltak kitöltve. Kezdetben a bontott szelvény elég szűknek bizonyult, így a mélyítés jó ütemben haladt. A 3-ik méterben azonban az akna széles hasadékba táplált, s a bontási méretek itt 2 x 1 m-esre növekedtek. A törmelék mennyiségét fokozta, hogy a hasadékba felülről betápláló agyaggal eltömött kúrtók elzárása, illetőleg a biztonságos munkavégzés szempontjából ezek részleges kitisztítása jelentős többletmunkát eredményezett. A jelenlegi mélység 7,5 m.

E nyelő mélyítésével egyidőben végeztük a felszakadás bontását. Itt 3 m mélységben a szelvény annyira leszűkült, hogy a további mélyítést csak tágitó robbantások után tudtuk folytatni. Kb. 6 m mélységben egy 8 m hosszúságú, rendkívül szűk, kályhacsőszerű szakasz következett. Ezen átrésselőve, egyik tagtársunk 32 m-es mélységig jutott le, s itt már csak egy aránylag könnyen bontható szifon zárta el a továbbjutást. Sporttársunknak a szűk szakaszon át történő felszínre jutása azonban annyira nehézkesnek bizonyult, hogy megfontolás tárgyává kell tegyük, hogy a rendkívül nehéznek látszó kályhacső végig robbantásával, vagy pedig a Mútyúr-nyelő további eltömődött szakaszainak tovább bontásával folytassuk-e a megkezdett munkát.

b/ Időnk és energiánk nagy részét a Kurtabérc környékén fellelhető Bányász-barlang 130 m mélységben feltárt Omladékos-terméből történő továbbjutás keresése emésztette fel. A mérési vázlat adatai alapján tudjuk, hogy ezen terem a lejárati aknától délre található teher alatt képződött, s a teher fenekéről nagy mennyiségű omladékot szállítottak a kúrtók erre a szintre. A teremből több ponton a falak mentén lehajtott kutató aknáinkat, még a terem aljától számított 10 m-es mélységben is omladékban kellett mélyítenünk. A nagy mélység miatt a biztosítási anyagok leszállítása és ezek beépítése határtalanul nehéz feladatnak bizonyult. Nyári kététes kutató-táborunk alatt, 6 napos megfeszített munka árán, a továbbjutás elérhető közelségbe került. Egy hatalmas zápor azonban ekkor a nagy vízgyűjtő-területi barlang aknarendszerén lezudulva néhány fesskét kilazítva, az omladékot mozgásba hozta, s ezzel a reménytelen kutató-akna összeomlott. Kb. 3 hónapos munkánk veszett így kárba, s mindezekon túl csupán a külszíni felügyelet lélekjelenlétének és a jó jelzőszolgáltatnak volt köszönhető, hogy a kutató-aknában lennrekedt kutatók épségben érheték el a felszínt.

Ezt követően nem látszott célszerűnek a további feltárások erőtetése, bár még a Feneketlen-akna alatti részen, 120 m-es szintről két irányban induló eltömődött aknákat találtunk, ezt azonban már csak a 66-os esztendőben fogjuk megkutatni.

A tábor második hetében a Bányász-barlangtól DDK-i irányban, 500 m távolságban fellelhető, 20 m mélységig nyitott hasadékbarlangban sikerült átbontanunk két agyaggal eltömődött szifont, s végeredményben mintegy 70 m hosszban, 50 m mélységig jutottunk le. E járatszakaszc végpontján homokkal eltömött szifon zárja el a továbbjutást, amit egyrészt a depozálási lehetőség hiánya, másrészt az ujonnan feltárt szakasz nehezen járható volta miatt nem tudtunk áttörni. E ponton a további feltárás, a 25-30 m mélységek között elhelyezkedő omladékos szakaszon való átkelés nehézségei miatt, igen kockázatosnak látszik, s ezért csak mint utolsó lehetőség jöhet számításba.

c/ Részben a sorozatos kudarcok, részben a szakosztály tagjainak egybehangzó véleménye alapján úgy döntöttünk, hogy táborbontás után az év hátralévő részében a kutató munkát a búkkszentkereszti területen folytatjuk. A szerencse eleinte itt sem kedvezett a csoportnak. Az akna fenekére tápláló ikeraknából időközben nagy mennyiségű kőtörmelék hullott át, s ez a korábbi 28 m-es mélységet 23 m-re csökkentette. A megszaporodott kőtörmelék kivodrözése eleinte szinte kilátástalannak látszott, mivel az aknarendszer törései miatt a kitöltő anyagok felszínre hozása megoldhatatlannak tűnt. Hosszas kísérletezés után azonban 10 fő lánca állításával és többszöri átemeléssel sikerült megfelelő rendszert kidolgoznunk, mellyel a törmelék kiszállítását gyakorlatilag megoldottuk. Ujabb kőgörgöteg beáramlásának lehetőségét az iker-akna beömlő nyílásnak beépítésével kizártuk, s jelenleg 41 m mélységben igen biztató kilátások mellett folynak a mélyítési munkálatok. Előreláthatólag a 66-os év első negyedében várható az álfének áttörése, ami kedvező esetben Búkkszentkeresztet újabb víznyerési lehetőséghez juttathatja.

2. Vizföldtani megfigyelések és vizsgálatok

Kutatási pontjaink környezetében állandó jellegű vízfolyások nem ismeretesek, így vízföldtani megfigyelések és vizsgálatok végzésére csak további eredményes feltárások esetén, az áramló karsztvíz övének elérését követően nyílhat lehetőségük.

3. Tudományos ismeretterjesztés

A tudományos ismeretterjesztés vonalán új tagtársaink elméleti és gyakorlati oktatásán kívül, munkánk jelentősebb eredményeiről a helyi sajtóban, illetőleg a borsodi rádióban több ízben beszámoltunk.

Várszegi Sándor és Kosciczki József

A MISKOLCI HERMAN OTTÓ BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1965. ÉVI JELENTÉSE

1964 decemberében az Istvánlápai-barlangban elértük a 200 m-es mélységet és bejutottunk a vízszintes járatba.

1965 januárjában a további feltárás érdekében telefonhálózat kiépítésén dolgoztunk, a hegyoldalba pedig kisházakat építettünk.

Februárban és márciusban tovább folytattuk a feltárást. 210 m hosszú hágcsókészletünk már kevés volt, sok időt és fáradságot vett igénybe a sok bonyolult átszerelés. A barlangot már 1300 m hosszban tártuk fel, nem számítva a sok, kisebb mellékágat.

Az idegileg és fizikailag is fárasztó munkából való kikapcsolódás céljából Dorongoson is dolgoztunk, ahol a tavaszi hóolvadás kárait javítottuk ki.

Áprilisban István-lápán vízfestést végeztünk, sajnos azonban sem a Garadna-völgyi, sem pedig a Szinva-völgyi forrásokban nem észleltük megjelenését. E hónapban még Dorongoson folytattuk a kiépítési munkát, valamint megfigyeléseket végeztünk a Vashegyi-barlangnál és az Ilona-kutnál. Itt nagyon nehéz munkánk lesz a jövő évben, mert a víznyelő ugyan nagy átmérőjű, de az alsó szakaszok hamar elkeskenyednek és többszáz m³ törmelék zárja el az utat.

Májusban a nagy csapadék miatt csak Dorongoson tudunk érdemi munkát végezni. Juniusban készültünk fel és kezdtük meg az István-lápai-barlang további feltárását.

A Bp. Vörös Meteor Barlangkutató Csoport bekapcsolódott az István-lápai barlang feltárásába és az ott folyó munkából mindvégig komolyan kivette részét.

Táborunkat július 10-25 között rendeztük meg, két helyen. Egy hetet a Miskolc-Tapolcai-forrás vízgyűjtő-területén a VITUKI részére két kutatóakna kibontására fordítottunk, a többi időt István-lápán töltöttük. Sajnos a sok csapadék beleszólt terveinkbe, melyeknek csak kis részét tudtuk megvalósítani.

Augusztusban az Ilona-kutnál dolgoztunk, majd a Várhegyi-barlangnál kezdtünk kutatni. A barlang mélyén levő termálfeltörés elérése a cél.

Szeptember végén az Istvánlápai-barlang nyugati végén egy szifon kibontásával kb. újabb 500 m-t haladtunk előre, s a barlang eddigi legszebb szakaszát tártuk fel.

Október-november hónapokban tovább folytattuk az Istvánlápai-barlang feltárását, a mellékágak bejárását, a továbbjutást akadályozó szifonok és aknák tűzetes vizsgálatát. Decemberben a felmérés és a bejárati akna hővítése indult meg. Csoportunk ez évben 4042 munkaórát teljesített.

Gyenge Lajos

JELENTÉS A MÓRICZ ZSIGMOND GIMNÁZIUM FÖLDRAJZI SZAKKÖRE BARLANGKUTATÓ CSOPORT 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Csoportunk - jellegének megfelelően - 1965-ben is kettős munkát fejtett ki.

a/ Egyrészt kisebbarányu feltáró, illetve újrafeltáró: exhumáló munkát végzett a kutatási területein,

b/ másrészt tanulmányi kirándulásokat rendezett hazai és külföldi karsztos területekre a fiatal barlangkutatók alapfoku képzése céljából.

a/ Az Országos Természetvédelmi Hivatal által jóváhagyott kutatási területeink: az Ürömi-viznyelőbarlang és a Vác melletti Naszály viznyelőbarlangja. Mindkét viznyelő időközben eltömődött bejáratát újra kibontottuk és a barlangok belsejét is bejártuk és ellenőriztük.

b/ Tanulmányi kirándulásaink során ismételten bejártuk és tanulmányoztuk a Budai hg. hévizes barlangjait /Mátyáshegyi-, Szemlőhegyi-, Ferenchegyi-, Solymári-barlangok/ és a Hétlyuk-zsombolyt.

Voltunk a pilisi Legény-barlangban és a gerecsei bajóti zsombolyokban. - Külföldi tanulmányuton voltunk a tavaszi szünetben, első ízben a Lengyel-Kárpátokban, amelynek során elsősorban felszíni - geomorfológiai jellegű kirándulásokat tettünk: a Beszkidekbe /Gorce hg./, a Pieninekbe /Dunajec-áttörés/ és a Tátrába, de több kisebb tátrai barlangot és karsztos eredetű szurdokvölgyet is megtekintettünk /Dunajec, Koscieliska-völgy/.

Dr. Leél-Őssy Sándor

JELENTÉS AZ MKBT "TOLDY" BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965-BEN VÉGZETT MUNKÁJÁRÓL

1. Szervezeti élet

Az 1963-as tanévben alakult csoportunk ebben az évben már 48 főt számlál. Tizenketten felnőttek; egyetemisták, tanárok, munkások, rendőrségi alkalmazottak stb., 17 tagunk ebben az évben érettségizik és tölti vagy töltötte be 18. életévét. Tehát csoportunk ifjúsági jellege fokozatosan megszűnik. Tekintélyes taglétszámunkat annak ellenére megőriztük, sőt növeltük, hogy az év folyamán jelentős tagrevíziót hajtottunk végre csoportunkban. Öt tagot rossz tanulmányi munkája, ötöt pedig fegyelmezetlensége és rossz munkaerkölcse miatt távolítottunk el a csoportból. Jelen pillanatban kb. 10 fiatal jár a fenti létszámon kívül turáinkra s vesz részt feltárásainkban, akiket csupán 3 hónapos próbaidő elteltével veszünk fel a csoportba és javasolunk rendes MKBT tagoknak. Ez a módszer nagyban növelte az ifjúság körében tekintélyünket.

A Toldy-csoportot 7 tagú vezetőség irányítja; az ifjúsági csoportvezető, az 5 munkabrigád vezetője, a faliúság szerkesztője, és a műszaki-térképészeti munkák irányítója. Kéthavonként tartunk taggyűléseket és kéthetenként vezetőségi üléseket. Az utóbbiakon a közvetlen munkafeladatok, műszaki és fegyelmi problémák megbeszélése folyik. A csoport az elmúlt évben havonta jelentette meg színes, rajzos fotós faliúságát, amely az ifjúság körében nagy népszerűségnek örvend. Levelezési kapcsolatban állunk szovjet és bolgár barlangkutatókkal.

1965-ben 6500 munkaórát töltöttünk a föld alatt. Végh Ernő, Pálvölgyi Gábor, Szabó Gábor, Benkő Gyula fejenként 300 óra felett teljesítettek.

Az elmúlt év folyamán négy munkahelyet létesítettünk, melyek közül háromnál jelentős szerszámházunk van.

2. A csoport kutatómunkájáról

a/ Az említett négy munkahely közül a Mátyáshegyi-barlang tekinthető a legállandóbb, szinte "mindennapos" objektumnak. Rendszerint két brigádunk dolgozik itt minden héten. Itt neveljük a csoport ujoncait és jelentős feltárások fűződnek ebben a barlangban a csoport nevéhez. Február-március hónapban kemény bontási munkával /gyakran éjszakai műszakokkal/ tártuk itt fel a Színház-teremből kiindulva a 400 métert meghaladó Toldy-ágot. Az új ágba azóta is rendszeres bontási munkát végzünk, ennek eredménye, hogy a későbbiek során összeköttetést létesítettünk a Meteor-ággal és a régi barlangrészt Nagy-termével /az utóbbit 1965 novemberében/. Az új ágba érdekes hévizes oldások és kitöltések, épségben maradt mederszakaszok, nummuliteszek, lepusztult és épülő cseppkőképződmények, kalcitkristálytelepek, stb. találhatóak. Pillanatnyilag egy kuszójáratban folyik a munka újabb összeköttetés reményében, és három veszélyes omlás óvatos likvidálása folyik az újabb részek feltárása érdekében.

Az ág térképét Végh Ernő irányításával kisebb-nagyobb kudarcok után 1965 novemberében készítették el csoportunk térképészei.

b/ Csoportunk az elmúlt évben két tábort létesített a Keszthelyi-hegységben levő Cserszegtomaj községben, a hegység karsztjelenségeinek kutatására és a cserszegtomaji Kutbarlang feltárására. Júniusban 20 emberrel 17 napig, szeptemberben 7 emberrel 4 napig dolgoztunk itt. Különösen a júniusi tábor mutatkozott értékesnek. Bejártuk az egész hegységet. Felkerestük a dr. Bertalan Károly által megjelölt barlangi objektumokat. Részletesen megvizsgáltuk az összes hévizes tölcseréket, üregeket, maradványokat. Elkészítettük a Rezi-hegyen lévő Sinka-liktya és a Melegforrás-barlang térképét, valamint a Dobogó-tetőn lévő dolomitban alakult 38 méteres, részben beszakadásos barlang alaprajzát. Rengeteg fényképfelvételt készítettünk és mérési adatot gyűjtöttünk. Tervbevéttük a környék részletes hévizes térképének elkészítését.

A munka gerincét a cserszegtomaji Szent Anna kápolna mellett lévő Kutbarlang feltárása és feltérképezése alkotta. A barlang 51 méter mélységben, 131 méter tsz. feletti magasságban nyílik és triász kori dolomitrétegek és a pannon homokkő réteg határán alakult ki az itt feltörő hévizek hatására. 1930-ban bukkantak a barlangra, kutatás alkalmával. Azóta többen látogatták; készítettek a barlangban fényképeket, vázlatokat, rendszeres kutatást és részletes leírást azonban nem igen találunk róla. Mi dr. Leél-Össy Sándor cikkére és vázlatára támaszkodtunk a munka kezdetén.

A kut mélyére való leszállást csörlő segítségével és az 51 m mélyben felépített állványzattal oldottuk meg. Az állványozást elég veszélyes, szinte akrobatikus munkával Vasillievics Sömjén Péter és Tóth László barlangkutatók végezték. A csörlőt a Halimbai Bauxitbánya igazgatósága bocsátotta rendelkezésünkre. Az eddig feltárt mintegy 150 méter hosszúságú labirintusrendszer több pontján áttörve több műszakos nehéz feltárómunkával, mintegy 600-650, majd később szeptemberben mintegy 750-800 méterre növeltük a barlang hosszát déli és délkeleti, majd északi irányban. Az új labirintusrendszerekben terméket is felfedeztünk. A régi szakasztól keletre induló, majd éles szögben délre, illetve délnyugatra forduló szűk, néhol rendkívül alacsony, mintegy 40 m hosszúságú Meteor-ágnak elnevezett járat hirtelen tágas, kb. 14-15 m hosszú, helyenként 4 m magas impozáns terembe torkollik, a terem padozatát vöröses csuszós agyag borítja, a falakon, kőlapokon mindenütt hatalmas telepekben ragyog a hosszú /néhol 5-8 cm hosszúságú/ tualaku vagy csoportos gipszkristály. A terembe vezető járatokat és magát a termet is gótikus formájú, alul elkeskenyedő, arányosan képzett homokkő oszlopok tartják, a hévizek évezredes munkájának ragyogó termékei. A fentemlített teremtől, amelyet Szabó Pál Zoltánról, nemrég elhunyt neves geográfusunkról kívánunk elnevezni, déli, délnyugati, valamint délkeleti irányban számos járat vezet. Ezekből nyílik, kb. 15 méterre a nagyteremtől, egy ősi mederszakasz, amelynek érintetlen iszaplerakódását előtűnt még senki sem taposta. Ebből a levegőtlen, alacsony labirintusrendszerből, amelyet Holt-tó-nak nevezünk, egyelőre nem találtunk továbbjutási lehetőséget, mindent eltömött a finom iszaplerakódás.

A régi szakasztól északra kb. 24 méterre található a Szürke-terem, érdekes beszakadásokkal, kovásodott homokkő és konglomerát rétegekkel, limonitképződményekkel. Innét több járat vezet északra és keletre. A Szürke-terembe vezető járatnál párhuzamos kb. 14-15 m hosszú, szűk folyosó, a Medikus-ág végén található a 12 m hosszú 10 m széles Toldy-terem, mély, tölcészerű, dolomitporral, törmelékkel eltömött üregeivel, amelyekből talán egy alsóbb szakasz nyílik majd meg

előttünk. A szeptemberi rövidebb időtartamu kutatótábor idején, ebből a teremről kiindulva kb. 55 méter hosszúságú, észak-keletre induló, majd északnyugati irányba forduló járatot fedeztünk fel. Ugyanekkor bontottuk meg a kut másik oldalára, északi irányba forduló járatrendszerét is, amelyben csodálatosan szép, öklömnyi nagyságú csoportos gipszkristályokra bukkantunk.

A fent leírt barlangjáratokból, termekből számtalan vízszintes járat indul, amely szinte áttekinthetetlen, bonyolult labirintusrendszerrel teszi a barlangot. Ezért van az, hogy bár az első feltárási naptól kezdve mértünk és térképeztünk, mégis csupán a főjáratok egy részét térképezhetjük fel a nagyobb termekkel. A jelenlegi - Végh Ernő és Káplán Tibor kutatók által - pontosan feltérképezett járatszakasz hossza mintegy 250 m. Ez szerény számítások szerint is kb. csak egy harmada az eddig feltárt barlangnak. Megemlítem, hogy a régebben felfedezett barlangrészben lévő két, 8, illetve 7 méter hosszúságú termet Lovassy- illetve Helikon-teremnek szeretnénk elnevezni. Lovassy a keszthelyi Balaton Múzeum megalapítója volt. Egy régebbi megállapodás szerint az egész barlangot az 1965 áprilisában elnyújt Dr. Dornyai Béláról kívánjuk elnevezni.

A barlangban számos fotót készítettünk, a felhozott iszap- és agyagminták, kőületek laboratóriumi vizsgálata folyamatban van.

Ami a sokféle megkövült növényi kéreg, törzs és ág maradványt illeti, ezek egyesek szerint a triász kor végén kialakult szárazulat idejéből származnak.

A barlangban több kutató egybehangzó véleménye szerint gipsz, barit, kalcit, limonit és markazit található. Magam baritot csak igen kis mennyiségben észleltem.

c/ 1965 tavaszán, április hónapban 12 napig dolgoztunk 13 emberrel a Bükkben, a pénzpataki rendszerhez tartozó Diósi-viznyelősor 3-as számú nyelőjében, mint a Budapesti OSC természetjáró-barlangkutatók vendégei. Napi 10-12 órás, zord időben végzett munka során mintegy 18-20 métert haladtunk a nyelő belsejében aránylag széles, négykézláb járható, végig szálkőben alakult járatot hagyva magunk után. Ezt a munkát is szeretnénk folytatni, bár a továbbkutatás egyre bonyolultabb technikai megoldásokat és egyre több embert igényel.

d/ 1965 novemberében fogtunk hozzá a Budapesti OSC természetjáróival együtt a Pilis-hegységben, Csobánka határában, a Macska-völgyben nyíló Macska-barlang viznyelőjének feltárásihoz. Pillanatnyilag a belső barlangteremben felhalmozódott törmelék eltávolításán dolgozunk. Remélhetőleg még ebben az évben eljutunk az évekkal ezelőtt, Meteor barlangkutatók által már kibontott és újra eltömődött kacsaringós járatig, amelynek ezideig meg nem bontott közelzáródása rejtheti az évenként lezuduló nagy víztömegek "csodálatos" eltűnésének titkát. Ezt a munkát 2-3 brigáddal a tavaszig kívánjuk folytatni. Párhuzamosan térképezési munkát végzünk a barlangban és a terepen.

3. Barlangkutatóink szakmai továbbképzése

Az elmúlt évben sokat fejlődtek kutatóink a karszt- és barlangkutató tudományos alapismereteinek elsajátítása terén. Tavasszal 8 előadásból álló tanfolyamot szerveztünk, amelyen a karsztmorfológiai alapismeretekből dr. Dénes Györgytől hallott előadásokat csaknem az egész tagságunk. Emellett térképezésből, kötélmászásból és elsősegélynyújtásból is hangzottak el előadások, illetve szerveztünk gyakorlati foglalkozásokat. A második félévben arra helyeztük a fókuszot, hogy minden aktív barlangkutatónkat megtanítsunk mérni, műszereket használni és térképezni. Ebben a munkában Végh Ernő ifjúsági vezetőnk és Káplán Tibor műgyetemi hallgató lelkes oktatómunkájára támaszkodtunk. Jelenleg 9 tagunk tud megfelelő szinten mérni és térképezni. Nagy problémát jelent, hogy nem áll rendelkezésünkre megfelelő számú és minőségű műszer, mérőeszköz. Most végző negyedikesek közül 5 tagunk szeretne geológiai vagy geográfiai szakon továbbtanulni.

Mikus Gyula

JELENTÉS AZ OROSZLÁNYI "DENEVÉR" BARLANGKUTATÓ CSOPORT MUNKÁJÁRÓL

I. Taglétszám

Kutató csoportunk 1965. év elején kezdte meg munkáját 4 taggal, és az év végére 15 főre gyarapodott /4 diák és 11 felnőtt/.

II. Felszerelés

Felszerelésünket az Oroszlányi Szénbányászati V. jóvoltából szereztük be.

III. Működési kereteink

Összejövetelek: Csütörtök esti összejöveteleinket a következő programpontok szerint tartjuk meg:

- a/ társulati és csoport hírek
- b/ kutatómunkánk eredményei
- c/ további munka megszervezése
- d/ folyóiratok és tájékoztatók, valamint szakkönyvek ismertetése és a nyert tapasztalatok megbeszélése.

Barlangjárás: Az 1965-ben többször jártunk a Mátyáshegyi-, és a Pálvölgyi-barlangban.

Kutatótábor: Julius 12-18-ig 8 fő részvételével tartottuk kutatótáborunkat a bódvaszilasi Vörös Meteor-barlangnál. Feladatunk az volt, hogy a barlang régi bejárata helyett biztonságos bejáratot létesítsünk. Először a barlang víznyelőit hoztuk rendbe, majd megkezdtük az új bejárat külszíni előkészítését. Sajnos az egy hetes tábor rövidnek bizonyult és nem tudtuk végrehajtani feladatunkat. Egy robbantással befejeztük idei munkánkat, melyet 1966-ban tovább szeretnénk folytatni.

Munkaturák:

1. Csáki-vári-barlangnál 3 hónapon keresztül 8 fővel, 510 munkaórával eredménytelenül kutattunk és ezért itt abbahagytuk munkánkat.
2. Nagytiszai-víznyelő; itt folytatta a csoport munkáját 5 hónapon keresztül 1100 munkaórával, 13 fővel. A barlang feltárása továbbra is folytatódik, biztató körülmények között és nagy lelkesedéssel.

Olasz Pál

A PÉNZÜGYŐR S. E. TERMÉSZETBARÁT SZAKOSZTÁLYA BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI BESZÁMOLÓJA

Mint ismeretes, a Tornaszentandrás Mészköbányának Esztrámos-hegyen működő munkahelyén van a Rákóczi-barlangcsoport, amelyben több ízben is sikeres feltárást végzett Sport Egyesületünk barlangkutató csoportja.

Az Esztrámos-hegy tetején, a bányaművelés legfelső szintjén lévő barlangot a Természetvédelmi Hivatal 1964-ben védetté nyilvánította. Sajnos, a barlang megfelelő lezárásának kérdése megnyugtatóan nem oldódott meg és így egy évvel a felfedezés után, a rongálódások következtében, a legszebb képződmények nagy része elpusztult. Bár a bánya vezetősége mindent megtesz a barlang megvédése érdekében, a bánya berendezésére felügyelő ór éberségét kijátszva, a felelőtlen elemek bejutnak a barlangba és a legszebb képződményeket letörik. A hatalmas méretű barlang, amely két nagyobb teremből és az azokat összekötő kisebb járatokból áll, sajnos a pusztulás képét mutatja. Ebben a részben, sem 1964-ben, sem 1965-ben a nagymérvű és nagy méretű cseppkövesedés miatt, tovább jutni nem tudtunk. Ez a barlang a bányaművelés irányába beleesik.

A barlang védetté nyilvánítása kapcsán, a bányaművelés csak egy bizonyos távolságig közelítheti meg a barlangot. Mégis elkerülhetetlen, hogy az előírt mennyiségű robbanóanyag használata mellett is, az igen gyakori robbantások kö-

vetkeztében, a képződmények ne repedezzenek meg, illetve a már megrepedt képződmények, a gyakori rázkódtatások következtében ne halmozódjanak át. Ennek következtében a barlangban, a robbantások ideje alatt tartózkodni veszélyes és tilos.

A múlt évben, a bánya VII. szintjén, a volt vasbánya egy elhagyott tárójából kiindulva, tavas barlangot találtunk. Két tó van egymás mögött, ahol 11-14 méteres vízmélységet is mértünk. A víz alatt több oldaljárat kiindulása látható. Az a kérdés, hogy a tó viztűkre és a Bódva vízszintje között milyen nagy az eltérés? Ha a Bódva vízszintje lényegesen lejjebb lenne, úgy remény lenne arra, hogy a barlang és a volt vasbánya vízzel elöntött kutatóvágatát vízszintsüllyesztéssel az ott levő viztől mentesítve, további feltárásokat végezhetnénk. Felkérésünkre, 1965 augusztusában, Varga Magdolna, a geodézia tanársegédje /ezuton is köszönetünket fejezzük ki fáradságáért/ szintezési méréseket végzett. Megállapította, hogy a barlangban levő viztűkre és a Bódva zsilip feletti duzzasztott vízszintje megközelítőleg ugyan azon a szinten van, így a továbbjutásra más lehetőséget kellett keresnünk.

Hogy az egyes barlangrészek között az összefüggést, illetve a kerülő járatokat megtaláljuk, a volt vasbánya elhagyott táróját át kellett vizsgálnunk, ami nem volt könnyű és veszélytelen feladat. A volt vasbánya tárójának nagy része ugyanis az idők folyamán már beszakadt, a megmaradt tárok átvizsgálása az összedőlt és korhadt ácsolatok miatt igen körültekintő, figyelmes munkát igényelt. Ebben a munkában nagy hasznát vettük Bartók András kutatótársunknak, illetve sziklamászási tudományának. Nem egyszer, a volt vasbánya függőleges légaknáján keresztül lehetett csak egy felsőbb szintre feljutni. A korhadt, düledezett ácsolatba kapaszkodni nem lehetett, így alpinszegek használatával, megfelelő biztosítás mellett 25 métert mászott fel függőlegesen, majd a maga után felhuzott kötélhágcsót kellőképpen megerősítve, lebecsájtotta számunkra.

Ugyancsak a VII. szinten egy régi tárójából kiindulva a bánya egy új vágatot hajtott be, ahol új nagy gurító került megépítésre. Ezen a gurítón keresztül juttatják le a felsőbb szinteken bányászott mészkövet, amelyet csillékbe engedve, közvetlenül a zuzdába, illetve a vagonokba szállítanak. Ennek az új vágatnak a behajtásakor, a vágat végén, hasadék nyílt meg, amelyen keresztül szinte sivitva tört fel a légáramlat. 8 métert leereszkedve törmelék kupra jutunk, amely enyhén lefelé halad kb. 10 métert, amikor egy egyenlő oldalú háromszög alakú nyílássá szűkült össze a járat, amelyet a könnyebb közlekedés céljából kirobbantottunk, úgy hogy kb. 1,5 x 2,0 méteres nyílást kaptunk. Egyéb szempontból is kívánatos volt ennek a kibővítése, amelyről a későbbiekben még említést teszünk. Ebben a barlangban is több helyen megtaláltuk a karsztvízszintet.

Egyes helyeken több méter átmérőjű - kutszerű - máshelyen 2-3 méter széles és kb. 50 méter hosszú, csodálatos cseppkövekkel díszített, csónakkal járható tavat találtunk. A barlang egyik részében egymás után sorozatosan elhelyezkedő 20-30 méteres kúrtó, illetve aknasor áll, amelyek megmászása után lehet csak tovább jutni, mivel átraverzálásra a széles járat nem alkalmas. Ezért az új szakasz nagyon nehezen járható. A fáradságért azonban bőségesen kárpótolnak a falakat és a földet borító színompás borsókövek, tükristályok és az igen gazdag, különböző alakú és formájú hidrotermális képződmények stb. Az eddig feltárt barlangrész iránya a beszámolóim elején említett tavas barlang felé tart és minden remény megvan arra, hogy a két barlang között az összeköttetést mielőbb megtaláljuk. Ennek az új barlangnak a bejárat hossza meghaladja kb. az 500 métert.

A felmérést Ambrus Gábor, Kalinovits Sándor, Szloboda Ferenc és Szilágyi Péter kezdték, azonban az idő rövidsége miatt azt befejezni nem tudták. Meg kell még emlékezni legifjabb kutatótársunkról Tóth Gyuláról, aki először vett részt ilyen nehéz feltáró munkában és abban, a körülményekhez képest, nagyszerűen megállta a helyét. Minden munkából lelkesen kivette a részét.

A beszámolóim elején említett két tavasbarlangot összekötő járatban a függőleges, kb. méteres hosszúságú sztalaktiton furcsa ránövéseket tapasztaltunk. A sima hengeres, illetve inkább répa alakjára emlékeztető sztalagtitok két szemben lévő oldalán tarajszerű kinövést láttunk. Az egymás mellett lévő sztalagtitokon egy bizonyos égtáj szerint mindig ugyanazon az oldalon volt a képződmény. A tarajszerű képződmény mindig a járat, azaz a léghuzat irányában volt. Az ilyen tarajszerű képződmény keletkezésének az okát több régebbi megfigyelés összesítése magyarázza meg.

A sópermet kamrában tengervízet gyorsan forgó lemezekon köddé alakítjuk át. A ködsemcsék 2-30 mikron átmérőek, ezért sokáig lebegve maradnak a 98-100 %-os relatív légnedvességű térben és csak lassan ülepsznek le. Ezzel a módszerrel vizsgáljuk a tengeri levegő hatását a fémekre: 15 percig sokdőt állítunk elő; 45 percig pedig a lecsillapodás tart. Ez az egy aktus aztán napokon keresztül megismétlődik az automatikus vezérlés segítségével.

A leülepedő ködsemcsékre éppúgy vonatkozik, mint a gázokra a térben a Brown féle mozgás. De amikor a ködsemcsék a tér falához érnek, akkor egy érdekes megfigyelésnek lehetünk a tanúi: a ködsemcsék nem egymás mellett helyezkednek el, mint ahogyan a nagyszámok valószínűségi számítása adja meg, hanem egymástól csak bizonyos távolságban tudnak leülepedni és ott azonnal egy kis sókristályt alkotnak. A következő ködsemcsék már csak a sókristályra telepedhetnek rá, és így rengeteg apró sókristály keletkezik, amelyek mind külön álló egységek. Annyira különállóak, hogy még a szigetelő lemez ellenállását sem változtatják meg, ez pedig várható volna a jó áramvezető képessége következtében. Tehát a sókristályoknak olyan töltésének kell lennie, amely a lebegő ködsemcsét magához vonzza, itt az is feltételezhető, hogy a lebegő sópermetben a sókristály képezi a köd magvát, hiszen a lebegési idő alatt minimális párolgás elég, hogy teljesen telített oldattá váljon a folyadék és ezáltal a kristály felületek még jobban vonzzák egymást.

De hogyan keletkezhet zárt térben más potenciál, mint amit a tér fala képvisel? Rayleigh tanulmánya adja meg a választ. Ő ugyanis azt tapasztalta, hogy a levegőben a vízcsepp szabadon esve 6 milliméternél nagyobb átmérőjű nem lehet, mert a csepp alja a légnyomás következtében behorpad, ezáltal a közepe elvékonyodik, és a vízcsepp szétesik különböző méretű cseppekre, amelyek között mikron rendű cseppek is vannak. Ezeknek a töltése már más, mint az eredeti vízcseppnek. Tételezzük fel, hogy az eredeti vízcsepp töltése pozitív, akkor a nagyobb cseppeké pozitív, a mikron nagyságrendű cseppeké pedig ugyanakkor negatív. Így már érthető, hogy a sópermet köd azért nem ülepszik szorosan egymás mellé, mert az előbb leülepedett és kristályosodó kiálló kristályhoz elektromos potenciál energia is vonzza.

Most térjünk vissza a barlangjárathoz. A tarajos sztalagtitok mellett van a "Cseppkövek kutja". Ez egy 80 cm magas, 20 cm átmérőjű sztalagmit oszlop, amelynek a tetején négy bemélyedés van, amelyet a csepegő víz vájt ki. A hegyen átszivárgó víz teljesen telitődik kalciummal. A barlang tetejéről sűrű csepp alakjában zuhan mintegy 50-60 métert, a cseppköoszlop tetejére, ahol szétporladva a mikron nagyságrendű ködpára, a barlang falától ellentétes potenciált nyer. Ez a jelenség már a levegőben is megtörténik, mivel az esés magassága és a csepp nagysága következtében a vízcsepp széthullása megtörténik, a nagyobb cseppek esetében. Ez az érdekes jelenség játszódik le a "Cseppkövek kutja"-nál, hol a karbid lámpákat igen gyorsan tudjuk feltölteni vízzel. Ezért is kapta nevét ez a hely.

De most kövessük az ellentétesen feltöltődött mikron nagyságrendű páracsepp utját. Pár méter után, a huzat jövoitából, eléri a második tavasbarlang termét, ahol a bejáratnál sorakoznak a tarajos sztalagtitok. Az átrepülő páracseppek a sztalagtit oldalánál gyorsan haladnak el és a bevágódásuk is erős, azért nincs idejük a cseppkövön a kristályélek és a vonzás szerint elhelyezkedni, ezért a sztalagtitot itt csak nedvesítik és sima falként, a sztalagtit átmérőjét növelik.

Ha a szél irányából nézzük a sztalagtitokat a cseppkö elött és mögött a légáramlat turbulens mozgást vesz fel, a sebessége lelassul és a páracsepp hosszabb ideig tartózkodik a szélárnyékos helyen és így van ideje, hogy a potenciáljának megfelelő helyre, a kiálló kristályra, rakodjon le.

Érdekes, hogy az élő ferde cseppköveken nem folyik víz, de közelében mindig a magasból lecsepegő vizet találunk. Itt huzat nincs, a mikronrendű telített ködsemcsék a kristályokon helyezkedhetnek el és mivel az első kristály a falon tetszőleges tengellyel alakulhat ki, a következő köd pára is csak ezek szerint kristályosodhat. A ködsemcsé nem csak tiszta kalcitot, hanem más oldott anyagot is tartalmazhat és így a növekvő ferde cseppkö-kristály rácsszerkezetébe beépítve, a kristályt eltorzítja. A következő ködpára szemcsék már csak e szerint kristályosodhatnak tovább, tehát a cseppkö elhajlása más lesz; azaz tovább görbül. A tiszta fehér kalcit cseppkövek ferdén nőnek az első kristály irányában, a színesek - amelyek idegen anyagot is tartalmaznak - többször változtatják elhajlásuk irányát.

Azt hiszem, hogy csak így magyarázható meg a görbe cseppkövek /heliktit/ aeroszol hatásra történő növekedése és ferdesége.

Elnézést kérek ezért a kitérésért és most nézzük meg, hogy mi mindent csináltunk még Esztrámoson. Ott létünk alkalmával a bányának is nyújtottunk segítséget. Ugyanis akkor került volna sor a több száz méter hosszú, kb. két centiméter vastag földkábel kiépítésére, amely a bányában használatos elektromos berendezések balesetmentes használatát biztosítja. Szilvássy Andor kutatótársunk szakszerű irányításával a bánya műhelyében elkészült a megfelelő méretű /1,50 x 0,80 m/ 8 mm vastagságú földlemez, amelyre több helyen ráhegesztették a vastag, többberű földkábel, amelynek hossza így csak kb. 40 méter volt. Elég nehéz körülmények közepette vittük, illetve eresztettük a barlangba a súlyos vaslemezt. Levitele nagy körültekintést és gondosságot igényelt, mert az aránylag szűk helyen a nehéz vaslemez emelgetése, illetve leeresztése nem volt könnyű feladat. Egy meg nem felelő mozdulat, vagy emelése a nehéz vaslemeznek súlyos szerencsétlenséget okozhatott volna. A jó földelés biztosítása érdekében a vaslemezt az egyik kis tavacskaiba 4 méter mélyre eresztettük le. Így a bányát többszáz méter földkábel kiépítésétől mentesítettük, ami tetemes költségmegtakarítást jelentett a bányának.

Másik munkahelyünkön a Bükk-hegységben lévő Ilona-kut mellett lévő Hársas-barlangban számottevő eredményt nem sikerült robbantási nehézségek miatt elérni. Hogy az időt jól kihasználjuk, áttelepültünk Tebepusztára, ahol a Csunya-völgy és Balla-völgy találkozásánál lévő viznyelő bontását igen nehéz körülmények között folytattuk. Hatalmas, több mázsás kő zárja le a továbbjutás lehetőségét, amelyet csak ugynevezett morzsoló robbantással lehet eltávolítani. Ottlétünk alkalmával nagyon jól lehetett érezni a kövek között alulról feltörő huzatot.

A Budapesten lévő Ferenchegy-barlangban idén csupán kisebb eredményeket értünk el. Általában a távoli munkahelyek könnyebb megközelítésén, az egyes járatoknak a lehetőségek határain belüli szélesítésén és a közlekedést akadályozó nagyobb kőtömbök eltávolításán fáradoztunk. Egyes oldaljáratokban kisebb feltárásokat végeztünk. Vidéki csoportok közül többször meglátogattak minket, illetve barlangunkat a székesfehérvári, valamint a dorogi barlangkutatók Benedek Endre főmérnök vezetésével. Újból felvettük a kapcsolatot a II. kerületi Tanács Építési Osztályával a Ferenchegy-barlang lezárásának tárgyában. Ugyanis ebben a barlangban is tapasztalható, hogy vandál kezek a falokról letörlik, levésik a legszebb képződményeket. Ugyancsak tárgyaltunk az építési osztály vezetőjével és helyettesével a Szemlőhegy-barlang kiépítése és idegenforgalmi látogatottságának későbbi időpontban történő fokozása tárgyában. E célból ideglenesen kiépítettük a villanyvilágítást és így mutattuk be a barlangot a Tanács képviselőinek. A Társulat vezetősége részéről jelen volt Jamrik Károly, Kessler Hubert, Papp Ferenc, valamint a barlang jelenlegi gazdája, Palánkai János. Reméljük, hogy értekezésünk nem volt hiábavaló.

A Rókahegyi-barlangban Ambrus Gábor brigádja dolgozik igen nehéz körülmények közepette a barlang további feltárásán. Sikerült több métert előre jutniuk a függőleges akna aljából, bár munkájukat nagymértékben megnehezíti a barlangjáratot kitöltő nagymennyiségű "prézli". Az eddigi eredmények kecsegtetőnek látszanak és 1966-ban talán sikerül bejutniuk a barlang további járataiba.

A Rókahegyi-barlangban 1965-ben egyszer került sor mentésre, amikor kutatócsoportunk tagjait a rendőrség URH kocsija szállította a helyszínre.

Kesselyák Péter kutatótársunk Kinában járt. Tanulmányutja során sikerült meglátogatnia a dél-kinai karsztvidék több nevezetes területét és barlangjait, ahonnan gazdag fényképanyaggal tért haza. Járt a Guilin-től ÉNY-ra 12 km-re fekvő, 1959-ben feltárt Nád-Furulya-barlangban is, amely - kínai nevén "Ludi-Yan" - ma egész Kína egyik legimpozánsabb cseppkő-barlangja. Képződményeinek gazdagsága és idegenforgalmi vonzóereje felülmulja a Baradláét. Ez ideig feltárt hossza 3 km, az első 500 m-en már járdával és színes villanyvilágítással van kiépítve.

A Guilin-Jangshuo karszterületen kívül meglátogatta a Kantontól Ny-ra 100 km-re fekvő "Hét Szikla" toronykarszt-csoportot és barlangjait, valamint megtekintett más területeken lévő barlangokat is. Tapasztalatairól színes diavetítés keretében nyújt majd tájékoztatást a Társulat tagságának, és a közeljövőben bővebb cikkben fog beszámolni élményeiről.

Kutatócsoportunk ez évben is elmondhatja, hogy 1965. évi munkája eredményes volt. Felszíni megfigyeléssel 1 310, földalatti munkával 3 860, összesen 5 170 munkaórát dolgozott barlangkutató csoportunk.

Szilvássy Gyula

BESZÁMOLÓ A SZABÓ JÓZSEF GEOLÓGIAI TECHNIKUM BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965.ÉVI MŰKÖDÉSÉRŐL

1. Taglétszám

Az iskolai barlangász szakkör taglétszáma 26 fő, ebből az MKBT-nál 14 fő van nyilvántartva és rendelkezik igazolvánnyal. Mivel az iskolai szakkör taglétszáma, ill. a személyek évente változnak, ezért az 1966-os év elején a még nem társulati tagokat is beszervezzük.

2. Munkaterület

Kutatási területül az 1963-as évben választottuk a Kevély-csoportot.

A kutatási terület határai:

É-on: A Dera patak,
K-en: az Oszoly /290 m/ - Ezüsthegy /248 m/ közötti,
D-en: Kőhegy /335 m/ - Pilisborosjenő közötti,
Ny-on: Kerekhegy /316 m/ - Csobánka közötti vonal.
Koordináták szerint: $x_1 = 513$ $y_1 = 493$
 $x_2 = 518$ $y_2 = 497,5$

A Kevély-csoport: ÉK-DNy csapásirányu, a magyarországi főcsapásirányra merőlegesen huzódó, főtömegében felső triász dachsteini mészkő és dolomit /oligocén hárshegyi homokkő és pleisztocén lösz/ vonulat.

3. Kutatási terület bejárt karsztobjektumai:

Zöld-barlang, Kápolna-barlang, Havasi gyopár-barlang /Nagykevény/, kevélynyergi rókalyukak, Mackó-barlang, Pilisborosjenő-löszforrás, Kerekhegyi-forrás, Lipár-forrás.

A megkutatót barlangokat később tárgyaljuk.

4. Feltáró munkák

1. Kevélynyergi Természetbarát-zsomboly

Az elmúlt évben újra feltárt vízszintes ágba való lejáratot a tavaszi hóolvadás annyira megrongálta, hogy az életveszélyessé vált. A pilisi bánya bányászai felkérésünkre társadalmi munkában vállalták a függőleges akna támfákkal való kiácsolását. Ezzel lehetővé tették a további zavartalan kutatómunkát és a tavaszi tábor megrendezését. Ezúton mondunk köszönetet a bányászok áldozatkész munkájáért Vasbányai János bányamesternek.

A tavaszi táborban /1965. IV. 4-IV. 11. / munkahelyet létesítettünk a zsombolyban. A leszállást korszerű, magunk készítette hágcsóval és kétoldali beszélgetésre alkalmas távbeszélővel tettük biztonságossá. Április 4-én három helyen kezdtük meg a bontást:

a/ Kutyaszoritó. Az agyagkitöltés felszínén talált mésztufa felső szinti barlangjártra engedett következtetni. Ez a mésztufa később teljesen kitöltötte a járatot. A kutatás megkezdésének egyéves évfordulóján áttörtük az utolsó akadályt és egy közel kétméteres kuszójáratból a Jubileumi-terembe értünk. Ezt a hasonló méretű Zászlós-terem követte. Nevét a benne talált 1,2 m magas és 0,2 m széles áttetsző cseppkőzászlóról kapta. Az új járatban intenzív csepegést észleltünk, melyet műanyagkádban felfogva a táborok vizellátásában felhasználtunk. A tábor alatt feltárt rész összes hossza a mérések alapján 31 m.

b/ H-járó. A kutatást itt azért indítottuk meg, hogy a zsomboly alján felhalmozódott törmelékputot megkerüljük. Itt kb. 8 métert haladtunk előre. Nehézséget okoz és az előrehaladást hátráltatja az állandó omlásveszély és a bőséges "szívárgó" csapadékvíz. A további kutatást tavasszal folytatjuk.

c/ Végponti akna. Az akna mélyítését Venkovits István kezdte meg a vízszintes járat végén. A meglévő egy méteres aknát még egy méterrel mélyítettük, s még mindig az aláhajló szálkő mellett, a kitöltő agyagban bontunk. A kitermelt agyag elhelyezése okoz itt gondot.

d/ Kézifurások. A kitöltő agyagban 5 helyen aljzatkutató kézifurást hajtottunk le 35 mm átmérőjű furóval. A Végponti-aknában 2,9 m, a Nagycseppkőves-teremben 6,1 m, a Jubileumi-teremben 3,1 és 2,9 m, a Zászlós-teremben 2,1 m mélységben értük el a mészkövet. Furás közben több helyen kisebb mésztufarétegeket harántoltunk.

2. Szabó József-barlang

1965. V. 1-én Kollár József csobánkai lakos vezetésével jártuk be először a barlangot. Elbeszélése alapján két éve nyílt meg a barlang homokkő bányászása közben. Az első bejárás alkalmával megállapítottuk, hogy már laikusok járhattak a barlangban /rongálás/. A továbbiakban rendszeres munkaturák alkalmával megkezdtük a barlang feltárását.

3. Aranylyuk-barlang

1965. IX. 19-én munkahelyet létesítettünk az Aranylyuk-barlangban. Célunk a beomlott és eltömődött függőleges akna kibontása és a vízszintes járatba való bejutás volt. 1965. X. 24-én a veszélyes akna kibontásával a célt elértük. Tavasszal a kutatást folytatjuk.

4. Forrásvizsgálatok

Szathmári Tamás tagtársunk a tavaszi tábor óta rendszeres vizsgálatokat folytat a Kerekhegy forrásainál. Vizsgálatai kiterjednek a vízhozam, víz hőmérséklet és összetétel meghatározására. A továbbiakban a terület többi forrásaira is kiterjeszti vizsgálatait.

5. Mérési és térképezési munkák

1. Kevélynyergyi Természetbarát-zsomboly

Teljes és komplex felmérését elvégeztük és a terepjelentést az MKBT Dokumentációs Szakbizottsághoz elküldtük. A barlangban folyamatosan csepegés- és hőmérsékletmérést végzünk.

2. Szabó József-barlang

A feltérképezést poligon mentén vezetett pontokkal, függőkompassz és fokiv segítségével végeztük. A barlang több pontján hőmérsékletmérést végeztünk.

6. Külföldi tanulmányut és kapcsolatok

1965. VIII. 1. - 21. között a csoport négy tagja magashegyi és barlangturát szervezett Csehszlovákiába és Lengyelországba /Szathmári Tamás, Havas Péter, Szablyár Péter, Szigetváry Ferenc/. A tura érintett területei: Krakói Jura, Zakopáne és környéke /Koscielska dolina/, Magas-Tátra, Béilai-cseppkőbarlang, Szlovák Paradicsom.

Az ut folyamán kapcsolatot létesítettünk a rozsnyói barlangkutatókkal. Droppa Péternek, a demenovai barlangigazgatónak a barlang leírását helyes magyar nyelvre átírva megküldtük.

1965. VI. 19-én öt fővel átlátogattunk a Domica-barlangba, s ott kapcsolatot teremtettünk a hosszusói fiatal barlangkutatókkal.

7. Nyári termelési gyakorlat

1965. VI. 10 - VII. 11-ig a csoport négy tagja az iskola és a MÁFI kiküldetésében az ÉKME jósvafői kutatóállomásán dolgozott. Hasznos tapasztalatokat gyűjtöttek, melyeket a csoport munkájában tudnak gyümölcösíteni.

8. Felszerelés fejlesztése

A kevélynyergyi Természetbarát-zsomboly és a Szabó József-barlang függőleges aknáit készítettek arra, hogy a biztonságos közlekedés és anyagszállítás zökkenőmentessé tételére újszerű megoldásokat vezessünk be. Így készült el a tétel folyamán a könnyű, alumínium fokos hágcsó, miphán védőborítású acélsodronnyal /10 m-es szakasz súlya 1,5 kg./. Ugyanebben az időben elkészítettük a miniatűr, jelfogókkal felszerelt barlangi távbeszélő készüléket.

9. Kutatótáborok

1. Tavaszi tábor a Kevélynyeregben 1965. IV. 4-IV. 11. között 12 fővel.
2. Nyári tábor a Kevélynyergen 1965. VII. 16-26. között 7 fővel.
3. A két tábor között 6 alkalommal rendeztünk szombat-vasárnaponként és ünnepeken kétnapos tábort.

10. Kapcsolatok más csoportokkal

1965. XI. 3-án éjjel csoportunk 6 tagja a Kossuth-barlang bukógátjának építéséhez rohammunkával nagymennyiségű betont szállított a barlangi tó másik oldalára. Ezzel segítséget nyújtottunk az ÉKME műszeres forrásvizsgálataihoz.

1965. XI. 28-án a TTK barlangkutatóival közös turát hajtottunk végre a solymári Ördöglyukban.

11. Barlangi turák

1965. I. 10. Solymári Ördöglyuk, 8 fő.

X.16-17. Részvétel az ÉKME jósvafői barlangnapján, 3 fő.

XI.3-4. Béke-, Vass Imre-, Kossuth-barlang, 6 fő.

XI.5. Szemlőhegyi-barlang, 4 fő.

XI.7. Legénybarlang, 4 fő.

XI.28. Solymári Ördöglyuk, 10 fő.

XII.19. Mátyáshegyi-barlang.

XII.26-31. Baradla, Vass Imre-, Béke-barlangok, 5 fő.

A Várbarlang-pincerendszerben a vezetést részben a csoport tagjai látják el Barátosi József vezetésével. Októbertől kezdve minden hónap első vasárnapján az érdeklődőket végigvezetik a kijelölt útvonalon. Az esetleges kisebb karbantartási munkákat és takarítást elvégzik.

12. Dokumentáció

1. Terepjelentést adtunk be a MKBT Dokumentációs Szakbizottsághoz a kevélynyergyi Természetbarát-zsombolyról.
2. Jelentést készítettünk az 1965-ös nyári táborról.
3. Fényképekkel és térképvázlatokkal illusztrált csoport /szakköri/ naplót vezettünk.
4. Turáinkról, táborozásainkról készített felvételeinket diára átdolgozzuk, s a fiatal tagoknak bemutatva propagandát fejtünk ki.

Szablyár Péter és Józsa László

A SZÉKESFEHÉRVÁRI SÁGVÁRI ENDRE GÉP- ÉS HIRADÁSIPARI TECHNIKUM ALBAREGIA BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI JELEN TÉSE

Csoportunk igen rossz körülmények között kezdte meg 1965. évi munkáját. A székesfehérvári Könnyűfémű Sportkörének vezetősége úgy határozott, hogy a tudományos alapon folyó kutatómunkát nem támogatja, kizárólag barlangi turák minimális összegű támogatására hajlandó.

Ezek után csoportunk tagságának kollektív elhatározásaként megváltunk a Könnyűfémű Sportkörétől.

Jelenleg a legkülönbözőbb szervek /Fejér megyei Természetbarát Szövetség, Középdunántuli Vízügyi Igazgatóság, Híradásipari Technikum sportköre és KISZ szervezete, stb./ támogatásával biztosítjuk működésünk anyagi alapjait. Ezek a támogatások a /sportkört kivéve/ rendszertelenek, megszerzésük sok egyéb helyen hasznosítható energiát igényel.

A nehézségek ellenére igyekeztünk terveinket végrehajtani. Röviden összefoglalva a következő eredményeket értük el:

I. Feltáró kutatás:

Munkánkat ez évben is a Bakony-hegységben, a Tési-fennsíkron végeztük.

- a/ Április 17-én a fennsík általunk 14-es számmal jelölt időszakosan aktív nyelőjében szűk nyílású zomboly bejárata vált szabaddá. A nyári kutatótábor idején folytattuk a munkát a lépcsős szerkezetű zombolyban, amelynek végpontját jelenleg egy terem alján összegyűlő állóvíz jelenti.
- b/ A nyári tábor idején a 19. sz. inaktív, erősen akkumulálódott nyelőben dolgozó brigád egy 14 m mélységű zombolyba jutott. Balesetveszélyessége miatt az idei évben már nem tudtunk tovább dolgozni.

Az év folyamán 36 napot 2536 óra összmunkaidővel fordítottunk feltáró kutatásra.

II. Műszaki fejlesztés:

- a/ Elsősorban kutatási eszközeinket fejlesztettük. Számos speciális feltáró eszközt, két csőrlőberendezést és biztonsági felszereléseket készítettünk.
- b/ Az általunk megfigyelés alatt tartott öt forrást mérő-berendezésekkel láttuk el, ill. ezek folyamatos karbantartását végeztük.
- c/ Egy tervbe vett barlangi film forgatásának műszaki, elsősorban világítástechnikai feltételeit teremtettük meg.
- d/ Barlangi mérésekhez használt topográfiai eszközeink nagyrésze szintén saját készítésű.
- e/ Anyagi fedezetünkből elsősorban táborozási cikkeket /hátizsákot, gázfűző, perlonkötél, stb. / vásároltunk.

III. Megfigyelés, adatgyűjtés:

- a/ Az év jelentős részében - külső munkatársak bevonásával - megfigyelés alatt tartottuk a fennsíkhöz tartozó forrásokat. Szintén mértük a kapcsolatos meteorológiai adatokat.
- b/ Két éve kezdtük el a fennsík kataszterének elkészítését, amely munkát az idén is folytattunk. Jelenleg 83 objektum /barlangok, nyelők, fennsík/ adatai vannak feldolgozva.

IV. Egyéb:

Mivel csoportunk teljes egészét fiatalok képezik, nagy gondot fordítunk az oktatási munkára. Részletesen kidolgozott tematikájú alap- és középfokú tanfolyamunk működik.

Tagjaink igen sok barlangi és felszíni turán vettek részt az év folyamán, amit az is bizonyít, hogy a 36 tura nap alkalmával 260 fő 4020 km-t gyalogolt a munkahelyek megközelítése érdekében, valamint a terepbejárások, és a forrásmérések alkalmával.

Zentai Ferenc

JELENTÉS A VASUTÉPÍTŐ TÖREKVÉS II. KUTATÓ CSOPORT 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

A jelentés az egyesületen belül folyó átszervezés miatt csak az 1965. január 3-tól 1965. október 31-ig terjedő időszakról számol be.

Kutatócsoportunk 1965. évben 12 fővel kezdte meg munkáját. Januárban, februárban és márciusban elsősorban a Budai- és Pilis-hegység barlangjait jártuk be. E turáink során ujoncaink megismerkedtek a Rókahegyi-, a Legény- és Leány-, a Solymári Ördöglyuk- és a Mátyáshegyi-barlangokkal.

Március végén, április elején kezdtük meg a terepbejárásokat, a Gerecse Tatabánya felőli oldalán. Terepbejárásaink során sikerült több kisebb víznyelőt találnunk. Ezek közül legbiztosabb a Turul emlékmű közelében van. Ez a víznyelő jelenleg me sterségesen, az Erdőgazdaság által be van temetve. Kibontását 1966-ra tervezzük.

A terepbejárással egyidőben folytattuk kutatómunkánkat a Lengyel-, a Denevér- és a Vöröshegyi-barlangokban.

Négy fővel résztvettünk a június 19-20 között Veszprémben megrendezett Barlang-napon.

Kerékpár-turát szerveztünk a Dunántulra. A turán, mely egy hétig tartott, öten vettünk részt. Főbb állomásaink: Badacsony, Tihany, Székesfehérvár, Pécs, Abaliget. /Természetes meglátogattuk az Abaligeti-barlangot is./

Kutatótáborunkat ez évben is Tatabánya-alsón tartottuk meg augusztus 8-tól 22-ig. Táborunk a vasútállomás közelében lévő MÁV munkásszállás udvarán volt felállítva. Egyszeri meleg ételt is kaptunk - térítés ellenében.

A táborban résztvettek: Csontos Erzsébet, Sárándi Irén, Osváth Erzsébet, Prátpál Árpád, Turi Péter, Tóth Géza, Kajtár László, Kajtár József, Sudár József, Lendvay Ákos.

Fő munkahelyünk: Lengyel- és Denevér-barlang volt.

A Lengyel-barlangban folytattuk a felmérést a Nehézterepig /50 m mélységig/. Megállapítottuk a barlang jelenlegi legmélyebb pontjának mélységét a bejáratnál. Felujítottuk a bejárat akna ácsolatát, s több helyen "tágítottuk" a kuszodákat. 50-52 m mélységből csontleletet hoztunk fel.

A Denevér-barlangi munkálatok során 8-10 m³ földet bontottunk ki. A nagy tömegben előforduló csontmaradványokat Pestre szállítás után átadtuk az MKBT illetékes szakbizottságnak. Ugyancsak átadtuk a Lengyel-barlang leleteit is. A barlang kibontott részeit felmértük és csatoltuk az 1964-es évben készített térképhez.

Szeptember és október hónapban a tábor eredményeit dolgoztuk fel. Bejártuk a Strázsahegyi-barlangot, valamint az Öregkői I. és II. számú zombolyt.

A csoport életének gerincét a hetenkénti klub-délutánok adták. Ezeken a napokon beszéltük meg a turákat és az ezekkel kapcsolatos problémákat. Több alkalommal filmvetítést rendeztünk.

Megkezdtük a Gerecse barlang-katasz térét részletesen feldolgozni. Ugyancsak megkezdtük a Gerecse barlangjaihoz kapcsolódó irodalom összegyűjtését is.

Összesen 57 turanapon 41 turát bonyolítottunk le 368 taggal és 74 vendéggel. A csoport összesen 26 főt mozgalt meg. Ezekből természetes volt lemaradás. Julius elején a csoportból kiváló 8 ember megalakította a IV. sz. kut. csoportot. Ezzel magyarázható az aránylag alacsony részvételi létszám. /Turánként 8,9 fő./

A turák, illetve a táborozás során a csoport tagjai közül említésre méltó sérülést senki sem szenvedett.

Lendvay Ákos

JELENTÉS A VÁROSTERV BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

1. A tavaszi 9 fős expedíciót 1965. április 17-18-19-én bonyolítottuk le.
Uticél: Észak-borsodi-karszt, Szögliget, Ménes-zug, a Macskalyuk-viznyelő feltérképezése.
2. Nyári 12 fős expedíciót a Ménes-zug Kutfej-forrásnál táborozott 1965. augusztus 8-23-ig. A Macskalyuk-viznyelőt megbontottuk; 5 m-t haladtunk lefelé, miközben egy melléknyelőt találtunk. Ide Magács Károly tagtársunk traverzált föl először.
A Kutfej-forrás egyik időszakos ágát szakszerűen foglaltuk, Guts József mérnök lelkes irányítása mellett, aki a melléknél táborozott, Hergár Viktor vezette MÉLYÉPTERV természetjáró szakosztály tagja volt.

Csók Rémó

JELENTÉS A VM. ÉLELMISZERKERESKEDELMI TANULÓISKOLA BARLANGKUTATÓ CSOPORTJÁNAK 1965. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

Csoportunk hagyományos munkaterületén, az általunk feltárt imolai Ördöglyuk viznyelőbarlangban a tavasz folyamán, februárban és május elején ácsolat-karbantartó munkákat és megfigyeléseket végeztünk. Megállapítottuk, hogy az ácsolatok az elmúlt évvel során már annyira megrongálódtak, hogy azokat a nyári tábor alkalmával ki kell cserélnünk. Megfigyeltük, hogy a barlang végpontján, a lefelé haladó járatot kitöltő víz szintje számottevően nem változott, annak ellenére, hogy május elején a vízhozam a februárinak többszöröse volt.

Nyári kutatótáborunk július 17-től augusztus 15-ig a terveknek megfelelően az ácsolatok kicserélésén illetve megerősítésén dolgozott és megkezdte az Omladékos-teremben felhalmozott hordalék kiemelését. Feltártunk egy rövid oldaljáratot is, amelynek vége járhatatlanná szűkül.

Az őszi folyamán két izben végeztünk állagfenntartó munkákat a barlangban.

Évközben több izben segítettünk a Mátyáshegyi-barlangban folyó felmérési munkákban.

Boda László

TARTALOM

Dr. Dudich Endre köszöntése	Oldal: 2
- A Nemzetközi Szpeleológiai Unió 1. sz. körlevele.	3
- A Nemzetközi Szpeleológiai Unió alapszabálya.	3
- A Nemzetközi Szpeleológiai Kongresszusok alapszabálya.	5
- Czárán Gyula, a Bihar karsztjának feltárója /Dr. Balogh Ernő/.	6
- Dr. Tulogdi János 75 éves /Csiky Gábor/.	8

KUTATÓ-CSOPORTJAINK MUNKÁJÁBÓL

- Jelentés a balatonfüredi Lóczy Lajos Barlangkutató Csoport 1964. évi munkájáról /Halász Árpád/.	8
- A Budapesti Vörös Meteor Barlangkutató Csoport 1964. évi jelentése /Dr. Dénes György/.	11
- Jelentés a Baranya megyei Idegenforgalmi Hivatal Barlangkutató Csoportjának 1965. évi munkájáról /Vass Béla/.	11
- Jelentés a Bányászati Kutató Intézet Denevér Barlangkutató Csoportjának 1965. évi munkájáról /Aradi Zoltán/.	12
- Jelentés a Bp. Vörös Meteor Barlangkutató Csoport 1965. évi munkájáról és eredményeiről /Dr. Dénes György/.	13
- Beszámoló jelentés a dorogi József Attila Művelődési Ház Kadi Ottokár Barlangkutató Szakkörének 1965. évi tevékenységéről /Benedek Anikó/.	14
- A Fővárosi Tanács /VTSK/ Természetbarát Szakosztály Barlangkutató Csoportjának 1965. évi jelentése /Szabó László/.	16
- Beszámoló az FTC Természetjáró Szakosztályának 1965. évben végzett munkájáról /Dr. Balázs Dénes/.	18
- Jelentés az Egri Tanárképző Főiskola Barlangkutató csoportjának 1965. évi munkájáról /Tóth Géza/.	21
- Jelentés az ÉKME Barlangkutató Csoport 1965. évi munkájáról /György Péter/.	21
- Beszámoló jelentés a Miskolci Bányász SK. Természetjáró és Karsztkutató Szakosztály 1965. évi munkájáról /Várszegi Sándor-Kosiczki József/.	23
- A miskolci Hermann Ottó Barlangkutató Csoport-1965. évi jelentése /Gyenge Lajos/.	24
- Jelentés a Móricz Zsigmond Gimnázium Földrajzi Szakköre Barlangkutató Csoport 1965. évi munkájáról /Dr. Leél-Őssy Sándor/.	25
- Jelentés a MKBT Toldy Barlangkutató Csoportjának 1965-ben végzett munkájáról /Mikus Gyula/.	25
- Jelentés az oroszlányi Denevér Barlangkutató Csoport 1965. évi munkájáról /Olasz Pál/.	28
- A Pénzügyőr Sport Egyesület Természetbarát Szakosztálya Barlangkutató Csoportjának 1965. évi beszámolója /Szilvássy Gyula/.	28
- Beszámoló a Szabó József Geológiai Technikum Barlangkutató Csoportjának 1965. évi működéséről /Szablyár Péter-Józsa László/.	31
- A székesfehérvári Ságvári Endre Gép- és Híradásipari Technikum Alba Regia Barlangkutató Csoportjának 1965. évi jelentése /Zentai Ferenc/.	34
- Jelentés a Va sutépitő Törekvés II. kutatócsoportjának 1965. évi munkájáról /Lendvay Ákos/.	35
- Jelentés a VÁROSTERV Barlangkutató Csoportjának 1965. évi tevékenységéből /Csók Rémó/.	36
- Összefoglaló jelentés a V. M. Élelmiszerkereskedelmi Szakiskola Barlangkutató Csoportjának 1965. évi munkájáról/Boda László/.	36

INHALT

Rundschreiben Nr. 1. der Internationalen Speleologischen Union

Statuten der Internationalen Speleologischen Union

Statuten der Internationalen Speleologischen Kongressen

Gyula CZÁRÁN, der Aufdecker des Bihar Gebirges /Dr. Ernő BALOGH/

Dr. János TULOGDI 75 Jahre alt /Gábor CSIKY/

AUS DER ARBEIT DER FORSCHERGRUPPEN

21 Tätigkeitsberichte aus der Jahren 1964-65.